

# Folklor jako významný socializační prvek v regionech ČR

Zdeňka Ciompa

---

Bakalářská práce  
2013



Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně  
Fakulta humanitních studií

---

  
INSTITUT  
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ BRNO

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně  
Institut mezioborových studií Brno  
akademický rok: 2011/2012

## ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Zdeňka CIOMPA**  
Osobní číslo: **H108047**  
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**  
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Folklór jako významný socializační prvek  
v regionech ČR**

### Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v materiálu IMS "Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách" (IMS 2009). Případně podle dalších materiálů, z nichž některé jsou obsaženy v literatuře připojené k tomuto studijnímu textu. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím bakalářské práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena na:

- socializaci jedince v průběhu celého života dle jednotlivých životních období,
- folklór jako na významný socializační prvek.

Součástí práce bude výzkum zaměřený na zjištění vztahu sociální skupiny chasy v Pohorelicích k folklóru.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

**Bakošová, Z. Sociální pedagogika jako životná pomoc. Bratislava: Public promotion, s. r. o., 2008.**

**Goleman, D. Emoční inteligence: Proč může být emoční inteligence důležitější než IQ. Praha: Columbus, 1997.**

**Jandourek, J. Sociologický slovník. Praha: Portál, 2001.**

**Keller, J. Úvod do sociologie. Praha: Sociologické nakladatelství, 2008.**

**Kraus, B., Poláčková, V. Člověk – prostředí – výchova: k otázkám sociální pedagogiky. Brno: Paido, 2001.**

**Langmeier, J., Krejčířová, D. Vývojová psychologie. Praha: Grada, 2006.**

**Němec, J. Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času. Brno: Paido, 2002.**

**Pávková, J., Hájek, B. Pedagogika volného času. Praha: Portál, 2002.**

**Shapiro, L. Emoční inteligence dítěte a její rozvoj. Praha: Portál, 1998.**

**Svobodová, V. Kalendář trochu historický. Brno: Šimon Ryšavý, 2002.**

**Toufar, P. Český rok na vsi a ve městě. Třebíč: Akcent, 2004.**

**Vágnerová, M. Vývojová psychologie. Praha: Portál, 2000.**

**Vážanský, M. Základy pedagogiky volného času. Brno: Print-Typia, spol. s r. o., 2001.**

**Další literatura bude obsažena v Projektu bakalářské práce a průběžně doplňována během práce na tomto textu.**

Vedoucí bakalářské práce:

**PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.**

Katedra sociální pedagogiky

Datum zadání bakalářské práce:

**16. března 2012**

Termín odevzdání bakalářské práce:

**30. dubna 2013**

V Brně dne 16. března 2012

  
prof. PhDr. Pavel Múhlpachr, Ph.D.  
vedoucí ústavu



  
PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.  
vedoucí katedry

## PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby <sup>1)</sup>;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 <sup>2)</sup>;
- podle § 60 <sup>3)</sup> odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 <sup>3)</sup> odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

*Zdenka Ciompa*  
.....  
Jméno, příjmení studenta

V Brně *15. 2. 2013*  
.....

*[Signature]*  
.....  
Podpis

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídí k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

## **ABSTRAKT**

Tato bakalářská práce se zabývá folklorem z pohledu socializačního činitele.

Počátek práce je věnován socializaci. Nejen v období dětství, dospělosti a stáří, ale i socializaci ve volném čase. Následuje část zabývající se folklorem, která je rozdělena dle jednotlivých ročních období. Za jednu ze stěžejních folklorních aktivit je možno považovat hody. Touto tematikou se zabývá třetí část bakalářské práce. Spolu s vlastním výzkumem se snaží objasnit vztah chasy v Pohořelicích k folkloru, vztahy mezi členy chasy a motivace, které vedly mládež k účasti v chase.

Klíčová slova:

přátelství, kolektiv, volný čas, společná činnost, mladí lidé, folklor, tradice.

## **ABSTRACT**

This thesis deals with folklore from the perspective of socialization factor.

At the beginning of labor is devoted to socialization. Not only during childhood, adulthood and old age, but also socialization in spare time. Followed by a section dealing with folklore, which is divided according to the seasons. For one of the main folklore activities can be considered a feast. This theme deals with the third part of this thesis. Along with their own research seeks to clarify the relationship chase in Pohořelice to folklore, the relationships between members of chase and motivations that led young people to participate in the chase.

Keywords:

friendship, team, leisure time, joint action, young people, folklore, tradition.

Děkuji PhDr. Miloslavu Jůzlovi, Ph.D. za pomoc, kterou mi poskytl při zpracování mé bakalářské práce a za trpělivost, kterou přitom projevil.

Také bych chtěla poděkovat celé pohoželické chase, že mě s takovou srdečností přijala mezi sebe.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Zdeňka Ciompa

# OBSAH

<b>ÚVOD</b> .....	<b>8</b>
<b>I TEORETICKÁ ČÁST</b> .....	<b>10</b>
<b>1 SOCIALIZACE</b> .....	<b>11</b>
1.1 ÚVOD .....	11
1.2 SOCIALIZACE V OBDOBÍ DĚTSTVÍ.....	12
1.3 SOCIALIZACE V OBDOBÍ DOSPĚLOSTI.....	17
1.4 SOCIALIZACE V OBDOBÍ STÁŘÍ.....	18
1.5 SOCIALIZACE VE VOLNÉM ČASE .....	20
1.6 DÍLČÍ ZÁVĚR .....	22
<b>2 FOLKLOR</b> .....	<b>24</b>
2.1 ÚVOD .....	24
2.2 VERBUŇK.....	26
2.3 FOLKLORNÍ ČINNOST NA JAŘE .....	27
2.3.1 Velikonoce .....	27
2.3.2 Pálení čarodějnic .....	28
2.3.3 Jízda králů .....	29
2.4 FOLKLORNÍ ČINNOST V LÉTĚ .....	29
2.4.1 Hody.....	29
2.4.2 Folklorní slavnosti Strážnice.....	30
2.4.3 Dožínky .....	31
2.5 FOLKLORNÍ ČINNOST NA PODZIM.....	31
2.5.1 Vinobraní.....	31
2.5.2 Svatý Martin.....	32
2.6 FOLKLORNÍ ČINNOST V ZIMĚ .....	32
2.6.1 Mikuláš.....	32
2.6.2 Vánoce.....	33
2.6.3 Tři králové.....	34
2.6.4 Masopust .....	35
2.7 DÍLČÍ ZÁVĚR .....	35
<b>II PRAKTICKÁ ČÁST</b> .....	<b>37</b>
<b>3 FOLKLORNÍ TRADICE HODŮ</b> .....	<b>38</b>
3.1 HODY NA BŘEZINĚ .....	38
3.2 HODY V POHOŘELICÍCH.....	39
3.2 CÍLE VÝZKUMU, VYMEZENÍ JEDNOTLIVÝCH ÚKOLŮ .....	48
3.3 METODY VÝZKUMU A VÝZKUMNÝ VZOREK.....	49
3.4 INTERPRETACE ROZHOVORŮ.....	51
3.5 VYHODNOCENÍ CÍLOVÝCH OTÁZEK .....	60
3.6 DÍLČÍ ZÁVĚR .....	60
<b>4 ZÁVĚR</b> .....	<b>62</b>
<b>SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY</b> .....	<b>64</b>
<b>SEZNAM PŘÍLOH</b> .....	<b>66</b>

## ÚVOD

Při výběru tématu své bakalářské práce jsem se spolehla na témata nabízená našimi vyučujícími z Institutu mezioborových studií Brno. Pracuji jako účetní divize Metalservis závodu Neria, a. s., který se zabývá prodejem hutního materiálu, a nebyla jsem si zcela jista, zda bych dovedla správně zpracovat problematiku, se kterou nemám žádné osobní zkušenosti. Z nabízených témat mě velmi zaujalo téma Folklor jako významný socializační prvek v regionech ČR.

Ze své vlastní zkušenosti vím, jaké to je nevědět o svých nejbližších sousedech téměř nic. Narodila jsem se v Brně a z ulice Gorkého, která se nachází ve středu města, jsme se v mých cca 10 letech přestěhovali do panelového sídliště Bohunice. Veškerý styk s většinou sousedů byl pozdrav, u vybraných doplněný úsměvem. Při společné cestě výtahem se hovor většinou točil kolem počasí. Na sídlišti jsem se cítila velmi opuštěná a osamělá a to i přesto, že jsem si našla pár kamarádů a kamarádek. Naše vztahy však nikdy nebyly příliš vřelé. Když to nyní hodnotím zpětně, mám za to, že příčina byla ve škole. Tu jsem totiž při stěhování nezměnila a i nadále jsem dojížděla do své původní, jazykové ve středu města. S dětmi na sídlišti jsem tedy neměla společné zážitky ze školy, nemohla jsem komentovat styl výuky pedagogů či hodnotit projevy spolužáků. Jako vdaná, matka dvou dětí, jsem se ve svých cca 30 letech přestěhovala s celou svou rodinou na venkov do řadového rodinného domku. Byla jsem neskonale mile překvapena reakcemi svého nového okolí, jejich nepředstíraným zájmem, srdečností, ochotou pomoci či alespoň poradit. Velice rychle jsem se sblížila se svými, nejen nejbližšími, sousedy. Jako hlavní příčinu vidím v tom, že jsem s novými sousedy měla stejné zájmy (práce na zahradě), potkávali jsme se při stejných činnostech (nakupování ve stejných obchodech) a při stejných zábavách (hodové zábavy, zelofesty, aj). Snad právě pro svou osobní zkušenost se začleňováním je mi téma socializace blízké.

Folklor jako takový mi byl blízký vždy. Ještě coby Brněnka jsem své „panelákové“ děti strojila do kroje na Krojovaný ples, který každoročně probíhal na Kounicové ulici v Brně. Zřejmě jsem podědila lásku k tradicím po své babičce, která pocházela z Bohuslavic, a to i přesto, že se na ni, bohužel, již nepamatuji. Po přestěhování na venkov obě moje děti prožily dokonce hned několikery hody v kroji coby stárce, syn byl dokonce zvolen za hlavního stárka. Bylo to v době, kdy děti dospívaly a zejména moje dcera se tehdy neuměla s mno-



hými změnami vyrovnat. Bylo mi tak dáno pozorovat, jak neobyčejnou silou dokáže působit kolektiv na jednotlivce a jak se může u adolescenta vyvíjet smysl pro odpovědnost.

Cílem mé bakalářské práce je představit folklor jako významný socializační prvek. Cílem výzkumu je zjistit vztah sociální skupiny chasy v Pohořelicích k folkloru. Jako dílčí výzkumné cíle jsem si stanovila zjistit, jaké jsou vztahy mezi jednotlivými členy chasy a jaká je motivace stárek a stárků k účasti v chase. Navazování rozmanitých vztahů, spolupráce, komunikace, potěšení ze skupinového prožitku, soudržnost. To všechno jsou atributy, které folklor v bohaté míře nabízí. A nejen to. Tradice, vlastní kořeny a národní svébytnost, které pomáhají jedinci při hledání sebe sama.

V teoretické části se věnuji socializaci, která se zdaleka netýká pouze určitého životního období, ale provází nás ve větší či menší intenzitě po celý život. V běžném životě si příliš nemůžeme vybírat, s kým vejдем do sociálního kontaktu, kdo bude našim sourozencem, spolužákem či později kolegou v zaměstnání. Během našich volnočasových aktivit však toto můžeme ovlivnit v daleko větší míře. Proto jsem ve své práci jednu kapitolu věnovala i socializaci ve volném čase. A je to právě náš volný čas, během kterého se můžeme, ať již aktivně jako účinkující či pasivně v roli diváka, zúčastňovat folklorních zvyklostí a tradic, které se během celého roku v naší republice dodnes hojně udržují. V závěru kapitoly věnované folkloru se zmiňuji mimo jiné i o tom, že se folkloru většinou věnují lidé, kteří tak činí bez nároku na finanční odměnu a naopak ještě většinou z vlastních prostředků neváhají vydat často i nemalé částky. K hodnotám, které folklor nabízí, jako je třeba radost ze společného díla, možnost pro uplatnění své jedinečnosti a kreativity, možnost ocenit druhé a sám být druhými oceněn, je třeba připočítat i obětavost, ryzost a lidské nadšení. V praktické části se věnuji hodům, jakožto tradici, která je hojně rozšířena. Kromě vesnice Březina si všímám hodů ve městě Pohořelice. V textu mé bakalářské práce se vyskytuje množství zcela specifických či krajově užívaných slov a označení. Proto jsem považovala za přínosné připojit přílohou výrazový slovníček, který, jak doufám, čtenáři usnadní orientaci v textu.

Téma mi je blízké i z pohledu studentky oboru sociální pedagogiky. Vždyť právě sociální pedagogika si za jeden z cílů klade poskytnutí pomoci v co možná nejvyšší míře při hodnotové orientaci, při hledání „svého místa na slunci“. Zdaleka se nezabývá jen okrajovými skupinami. Sociální pedagogika se dotýká všech, zahrnuje všechny věkové kategorie. Jde jí o lepší kvalitu života, o lidskost.

## I. TEORETICKÁ ČÁST

# 1 SOCIALIZACE

## 1.1 Úvod

Za socializaci je možné považovat přizpůsobení se jedince společnosti, společenskému systému a současně formování jedince jako takového. Je to velmi mnohostranný proces, který neprobíhá pouze v jednom konkrétním období, nýbrž v různých intenzitách vlastně po celý život. Člověk se nerodí jako sociální bytost, postupně se sociální bytostí stává.

V knize Sociologický slovník se pod heslem socializace uvádí: „Proces, kterým se jedinec začleňuje do sociální skupiny, přičemž si osvojuje normy ve skupině panující, její hodnoty, učí se sociálním rolím spojeným s určitými pozicemi a dalším dovednostem a schopnostem. Pokud jedinec pocítuje osvojené způsoby chování, postoje a představy jako svoje vlastní a samozřejmé, jsou tzv. internalizovány. Těžiště procesu s. leží v dětství a mládí a jeho výsledkem je vytvoření „soc. Já“, soc. identity, sociokulturní osobnosti. Jedna z nejdůležitějších fází, totiž s. v povolání se ovšem odehrává až na konci mládí. Jako s. lze označit i každé začleňování do nové skupiny, takže s. trvá vlastně celý život“ (Jandourek, 2001, s. 220).

Podobný náhled na socializaci zastávají i autoři Kraus, Poláčková (2001, str. 57). Jedná se o změny, které způsobují osvojování základních kulturních návyků, osvojování mluvené řeči, postupné získávání hodnotové orientace, vpravování se do role svého pohlaví. Sociální učení probíhá ve stycích se sociálním okolím. Za prioritní je považována interakce dítěte a rodiny.

Rovněž prostředí hraje nemalou roli v psychickém vývoji. Záleží na kvalitě prostředí, době a intenzitě působení, avšak současně i na dědičných předpokladech, které jsou prostředím stimulovány. Můžeme tedy říci, že každý jedinec je zcela specifickým způsobem spoluvytvářen prostředím, ve kterém žije. Pokud chce jedinec uspokojivě existovat, musí se mu přizpůsobit a akceptovat jeho požadavky. Současně však je možné se pokusit prostředí změnit tak, aby lépe vyhovovalo jeho individuálním potřebám (Vágnerová, 2000, s. 19).

„Rodina zůstává i v předškolním období nejvýznamnějším prostředím, které zajišťuje primární socializaci dítěte, tj. uvádění je do společenství lidí. Zmíním se poněkud blíže o pojmu socializace, který jsme už použili při popisu dítěte v nejujtější věku. I když pojem socializace bývá definován různě široce, v podstatě se předpokládá, že socializační proces zahrnuje tři vývojové aspekty:

- Vývoj sociální kreativity, tj. vývoj bohatě diferencovaných emočních vztahů k lidem v bližším i vzdálenějším okolí....
- Vývoj sociálních kontrol a hodnotových orientací. Jde především o vývoj norem, které si jedinec postupně vytváří na základě příkazů a zákazů udělovaných mocnými dospělými a které pak přijímá za své....
- Osvojení sociálních rolí, tj. takových vzorců chování a postojů, které jsou od jedince očekávány ostatními členy společnosti a to vzhledem k jeho věku, pohlaví, společenskému postavení atd.....

Socializace probíhá ovšem po celý život člověka, a to ve sledu rozmanitých interakcí jedince s druhými lidmi“ (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 93).

Během života jedinec prochází různými obdobími, etapami či fázemi. Tak, jak je každý jedinec neopakovatelný ve své individualitě, tak i v jednotlivých obdobích neopakovatelně reaguje na podněty, učí se a odnáší si jedinečné poznatky a zážitky do dalších období svého života. Každé prožití, byť i té nejběžnější situace, zanechává stopu a stává se podkladem pro reakce příští.

## 1.2 Socializace v období dětství

Již od 22. týdne těhotenství vykazuje plod schopnost habituace na zvuk a vibrace. Již od 22. týdne těhotenství je plod schopen rozlišit známý podnět od neznámého a podle toho reagovat. S přibývajícím věkem se schopnosti zdokonalují, ke konci těhotenství plod rozlišuje hlas své matky a reaguje na něj. Matka často emocionálně reaguje na pohyby plodu, její emoce zpětně ovlivňují dítě. Ještě tedy před narozením můžeme hovořit o sociální interakci.

Po prenatálním období nastupuje období novorozenecké. Trvá přibližně jeden měsíc. V tomto období je novorozenec odkázán na stimulaci, a to nejčastěji ze strany matky. Některé podněty ignoruje, na jiné reaguje či je aktivně odmítá. Sám si tedy spoluurčuje, jaké zkušenosti získá.

Ve starších učebnicích bylo novorozenecké období, zejména období prvních tří měsíců, označováno jako období pasivní závislosti a nemohoucnosti. Avšak výzkumy poslední doby přinesly nezvratné důkazy o tom, že člověk je schopen se již v prenatálu zapojit do sociální intrakce (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 30).

Za kojenecký věk se označuje první rok života. V rámci mezilidské interakce dochází k sociálnímu učení. Sociální posilování, nápodobu a identifikaci považujeme za tři základní formy sociálního učení, přičemž sociální posilování je nejjednodušší jeho formou. Odměna zvyšuje pravděpodobnost zopakování určitého chování, trest naopak pravděpodobnost určitého chování snižuje. Od 3. měsíce se dítě naučí komunikovat pomocí úsměvu. Nejde již o náhodný projev, ale o zájem o kontakt s jinou osobou. Matka funguje jako zrcadlo. Napodobuje projevy dítěte, a tak dítěti poskytuje srozumitelnou zpětnou vazbu. Vytváří se tak základ pro učení nápodobou. Pro dítě je velmi důležitý emoční vztah k pečující osobě. Absence citové jistoty a bezpečí způsobuje citovou deprivaci, která může mít za následek poruchy ve vývoji osobnosti, nízkou sebedůvěru a pochybnosti o sobě samém.

Zlatica Bakošová ve své knize Sociální pedagogika jako životná pomoc přirovnává výchovu dítěte ke správně zapěstovanému lesu. Nikdo se nepodivuje nad tím, že k správně zapěstovanému lesu je zapotřebí specializovaných a dobře vyškolených odborníků, kteří svým umem, prací a citlivým přístupem jsou schopni poskytnout stromům vše, co je pro jejich správný růst zapotřebí. A co děti? Jak je možné, že z požadavků odbornosti a profesionality je vyňaté rodičovství, když mnohé výzkumy ukazují, že i děti potřebují rodičovskou péči a výchovu? Rodiče, jak uvádí Bakošová (2008, str. 96), jsou nejvýznamnějším pramenem lidské bídy anebo štěstí.

V batolecím období (1 – 3 roky života dítěte) dochází k výraznému rozvoji, dítě se stává samostatným aktivním subjektem. Chápe sebe samo jako samostatnou bytost odlišenou od okolního světa, bytost, která jedná samostatně. Postupně se odpoutává z vazby na matku. Získává důvěru v sebe sama a ve své schopnosti. Na konci batolecího období se děti začínají identifikovat se svými rodiči. Sociální vztahy se rozšiřují. Děti si vytvoří jiný vztah k matce, jiný k otci, k prarodičům, starším sourozencům apod. Ke svým vrstevníkům navazují batolata vztahy kolem dvou let, jedná se o krátké výměny pozornosti v podobě například podávání hračky. Spolupráce či soupeřivost se počíná objevovat až kolem 3. roku dítěte. Pouze interakcí s jinými lidmi je možno naučit se základům mluvené řeči.

Pokud chceme rozumět citům druhých lidí, musíme se naučit nejprve určitým emočním dovednostem. Zvládnutí sebeovládání a empatie je základ, na němž můžeme dále rozvíjet naše umění mezilidských vztahů. Pokud se chceme naladit na city druhých lidí, musíme nejprve trochu uklidnit sami sebe. První snahy o zvládnání vlastních emocí se projevují v tomto věku. Batolata dokážou „chytračit“, aby dostala to, co chtějí, či jsou schopna čekat bez poňukávání (Goleman, 1997, s. 113).

„Separace z vázanosti na matku je nezbytným předpokladem pronikání do sociálního světa a s tím souvisejícího socializačního rozvoje. Osamostatňování na sociální úrovni a navazování nových vztahů je podmíněno dosažením určitých kompetencí, které dítěti umožňují zvládnout komunikaci, základní normy chování a diferencovat různé sociální role, včetně své vlastní... Dítě samo získává ve svém sociálním prostředí různé role.... Různé role, např. roli chlapce či dívky, zdravého či nemocného, krásného či nevzhledného, prvorozeného či nejmladšího, lze definovat jako komplex očekávaného chování, v němž je zdůrazněn význam určitých kompetencí, zatímco jiné schopnosti nejsou v této souvislosti považovány za tak důležité. Takové očekávání bude určité projevy dítěte stimulovat a jiné potlačovat“ (Vágnerová, 2000, s. 91).

Pro socializaci dítěte předškolního období i nadále zůstává stěžejním činitelem rodina. Rodina zajišťuje primární socializaci dítěte, tedy uvádí dítě do společenství lidí. Dítě vytváří emoční vztahy na nejrůznějších úrovních a intenzitách k lidem v blízkém i vzdáleném společenském okolí (jako protiklad je možno uvést dítě s poruchou autistického spektra. Tyto děti jsou samotářské, nevyhledávají kontakty, nevstupují do komunikace s ostatními lidmi). Zatímco pro stabilitu vztahů nesla stěžejní důležitost předchozí období, toto období se jeví stěžejním pro osvojování sociálních kontrol a sociálních rolí. Zatímco dříve se dítě řídilo pokyny druhých, nyní se začíná řídit pokyny svými vlastními. Formuje se tak sebekontrola, formuje se tak svědomí. Dítě chápe rozdíl pohlaví a zná i obsah dívčí a chlapecké role a podle toho se i orientuje, dává přednost hře s dětmi stejného pohlaví. Hra je kooperativní, tedy organizovaná spolupráce, kde každé dítě má svou roli a stává se tak součástí celku. Učí se spolupracovat i soutěžit. Postupně se začíná pomalu uvolňovat vazba na rodinu i vazba na dospělé. Dítě začíná pociťovat potřebu vrstevnických vztahů.

Právě v předškolním věku se dítě učí žádoucím vzorcům chování. Chování, které není jen součástí nějaké role, nýbrž má obecný charakter. S dosažením určité úrovně empatie, se schopností ovládnutí agresivity a vlastních aktuálních potřeb nastupuje rozvoj tzv. prosociálního chování (Vágnerová, 2000, s. 123).

Za velký sociální mezník je možno označit nástup dítěte do školy. Kromě biologického zrání a tělesné zralosti je nutný i určitý stupeň emoční, motivační a sociální zralosti. Jen tak může dítě zvládnout novou roli školáka bez nadměrného zatížení. Dítě se učí chápat nadřizenou roli učitele, podřizenou roli žáka a souřadnou roli spolužáka, tedy vrstevníka či kamaráda. Tento významný prvek často ovlivňuje i budoucí strategie chování, např. v partnerských vztazích či mezi spolupracovníky. V úspěšné socializaci dítěte brání často

porucha řeči či nějaký jiný řečový nedostatek. Školní připravenost znamená i respektování běžných norem chování. Dítě přejímá hodnoty a normy uznávané v rodině. Přesto však škola, jakožto společenská instituce, má svoje specifické hodnoty a normy, což je další výzva, kterou dítě musí zvládnout.

Postupné zvládnutí separace od rodiny vyzdvihují v tomto úseku lidského života autoři Langmeier, Krejčířová (2006, s. 115). Dítě je v tomto období již méně závislé na rodině. Dokáže se od ní odloučit, umí se podřídit jiné autoritě. Musí přejmout novou roli školáka. Musí si najít své místo ve skupině dětí, se kterými v určitý čas navazuje kamarádské vztahy a s nimiž i pracuje. A právě toto přijetí dítěte ve skupině úzce souvisí se sociální obratností dítěte a jeho stupněm sociálního porozumění.

„Aktivní účastí na zájmové činnosti se děti a mládež učí plánovat činnost a řešit vzniklé problémy. Vytváří si dovednost vytyčit si cíl, promýšlet cesty k jeho dosahování, postupovat podle předem stanoveného plánu, překonávat překážky a objektivně hodnotit výsledky vlastní činnosti. Účast dětí na hodnotné a pedagogicky vedené zájmové činnosti od počátku zahájení školní docházky vytváří postupně návyk zabývat se i v pozdějším věku a v dospělosti užitečnou činností a vhodně využívat volný čas“ (Němec, 2002, s. 25).

Mladším školním obdobím se považuje období zpravidla od nástupu do školy do 11-12 let. Toto období nepřináší zpravidla větší změny. Názory dítěte se stávají stabilnější a méně ovlivnitelné. Jistotu a bezpečí dítěti poskytují rodiče a sourozenci, a dítě toto považuje za zcela samozřejmé, neměnné a navždy. Významně se posiluje identifikace s rodičem stejného pohlaví. Dcery se identifikují s matkou a synové s otcem. Otec je významným modelem mužské role. Pokud tento prvek v rodině chybí, děti nemají možnost si utvořit představu a v budoucích vztazích nemusí jednat vždy adekvátně. Interakce mezi otcem a matkou děti chápou jako model jakéhokoliv vztahu, nemají možnost srovnání, a tak jej považují za jakousi normu. Touto normou se později řídí i ve svých vlastních budoucích mezilidských a především partnerských vztazích.

Autoři Langmeier, Krejčířová (2006, s. 140) hovoří o nahodilosti vzájemných vztahů na počátku školního věku. Kamarádství uzavírají především ti, kteří spolu sedí v lavici, bydlí v sousedství či se potkávají na společném hřišti. Je tedy možno hovořit o dětské skupině s malou diferenciací. Teprve kolem deseti let se vytvářejí vztahy založené již na osobních vlastnostech. Ve třídách se začíná budovat určitá struktura dle fyzické obratnosti, tělesné síly, dle ochoty pomoci druhým. Děti plaché, úzkostné, slabé či děti menšího

vzrůstu většinou stojí na konci řady. Rovněž děti ze zanedbávaných rodin sami sebe hodnotí nízko a jsou takto hodnoceny často i druhými.

„Nikoho nepřekvapí, že odmítané děti trpí intenzivní úzkostí a celou řadou obav a že bývají také často deprimované a osamělé. Bylo dokázáno, že oblíbenost třetíáka mezi spolužáky na základní škole předpovídá jeho psychické zdraví v osmnácti letech přesněji, než kterýkoliv jiný faktor.... Jak již víme, lidé, kteří mají málo přátel a jsou dlouhodobě osamělí, jsou vystaveni zvýšenému riziku mnoha chorob a předčasné smrti“ (Goleman, 1997, s. 239).

Starší školní dospělost je často označována jako pubescence. Jedná se o období do cca 15ti let, jedná se o období významných fyzických i psychických změn. Důležitým sociálním mezníkem je ukončení povinné školní docházky a volba dalšího profesního nasměrování. Pubescent demonstrativně odmítá role podřízenosti, sám usiluje stát se autoritou. Neko- nečnými polemikami s dospělými si tak dokazuje své vlastní schopnosti. Postupně dochází k odpoutání od rodiny, zvyšuje se význam a vliv vrstevnické skupiny. Právě role získaná ve vrstevnické skupině má pro pubescenta velký význam. Je schopen udělat mnohé, aby získal dobrou pozici. Akceptuje normy vrstevníků, chová se podle pravidel ve skupině. Potřeba přátelství je v období dospívání velmi silná. Jistotu a bezpečí tak již neposkytuje rodina, ale právě přátelský vztah. Umožňuje vzájemné sdílení pocitů a pomáhá při upevňování vlastní nejistoty.

Kulturní edukací dětí se zabývá celá řada institucí. Je možné vzpomenout například celoroční činnost domů dětí a mládeže, center volného času, činnost uměleckého školství (v České republice Základní umělecké školy). Je možné vzpomenout na soutěže a kulturní festivaly, které pořádají nejrůznější subjekty a organizace. Rovněž masmédiá nabízejí mnohdy hodnotné kulturní akce (Němec, 2002, s. 50).

Adolescencí označujeme věk v rozmezí 15-20 let. Toto období lze charakterizovat jako postupnou stabilizaci, jako završení identity dospívajícího, volbu hodnot a norem, období přechodu do dospělosti. Ukončuje se proces separace od rodiny, ubývají konflikty s rodiči, vzájemný vztah prochází transformací. Jedinec se stává samostatným. Spoléhá více na svůj vlastní názor a je kritický k vrstevnické skupině. Postupně se od ní odpoutává, odmítá však osamělost. Dává přednost stabilnímu příteli, s nímž sdílí shodné zájmy a hodnoty. Dochází k dozrání pro partnerské vztahy zahrnující sexualitu, která tvoří jeho důležitou součást, byť zatím s charakterem experimentu.



„Nesnáze, které jsou způsobeny rozporem mezi fyzickou a sociální zralostí, mohou být někdy patrné i v poruchách chování u některých mladistvých, kteří jsou nuceni ještě chodit do školy, ačkoliv se již cítí dostatečně zralí pro pracovní aktivitu a s ní spojenou nezávislost ekonomickou i osobní“ (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 164).

Každý člověk by měl mít možnost věnovat se smysluplným volnočasovým aktivitám a to bez ohledu na jeho schopnosti či dovednosti. Za prioritní by mělo být považováno prožívání radosti a získávání pozitivních zážitků v příznivé atmosféře. V období dospívání se utváří hodnotový systém jedince, je tedy vhodné zabývat se těmito aktivitami v rámci primární sociální prevence (Kraus, Poláčková, 2001, s. 169).

### 1.3 Socializace v období dospělosti

Období mladší dospělosti zahrnuje věk od 20 do 35 let. V tomto období dochází k plné psychické samostatnosti a ekonomické nezávislosti, dochází k profesnímu startu. Zvládnutí profesní role je jedním z důležitých kritérií tohoto období. Jedinec zvládá vztahy k lidem v nadřazených i podřazených rolích. Uvědomuje si a přijímá zodpovědnost za své rozhodnutí a činy. Svě potřeby umí sladit s potřebami okolí. Objevuje se potřeba trvalejšího a stabilnějšího monogamního vztahu. Vytváří se partnerství, které představuje citové zázemí a jistou sebeúctu. Manželská role se stává důležitou součástí vlastní identity. Rodičovská role dává dospělému jedinci zcela novou dimenzi. Na jedné straně jedince omezuje, na druhé obohacuje. Dítě přináší naprostou změnu v běžných denních činnostech, znamená pro rodiče spoustu závazných povinností, ovšem rovněž poskytuje mnoho radostí a dává životu rodičů nový smysl.

Věk mezi 35. – 45. rokem života je považován za období střední dospělosti. Obecně lze říci, že v tomto období nedochází k nějakým průlomovým změnám. V profesním životě se jedinec orientuje více na možnost ekonomického zajištění své rodiny než na možnost svého osobního růstu. V manželském soužití již nehraje sexualita jednu z nejdůležitějších oblastí. Kromě potřeby emočního uspokojení se manželství více orientuje na děti a radost či starost z jejich vývoje. V tomto období se často hovoří o tzv. krizi středního věku. Člověk má tendenci zabývat se sám sebou, bilancovat dosavadní život, porovnává své sny se skutečností, posuzuje míru jejich naplnění. Současně hledí do budoucnosti, hledá uspokojivý smysl života. Někteří naopak toto období považují za období „zlaté“. Jedinec

se osvobozuje od vnějších tlaků a společenského očekávání, zejména pokud již splnil svou rodičovskou úlohu a dovedl své děti do dospělosti. Má více volného času, méně starostí, fyzicky i psychicky je stále ještě v relativně dobré kondici. Langmeier a Krejčířová ve své knize *Vývojová psychologie* na str. 187 k tomuto období uvádí španělské přísloví: máme zdraví, lásku a peníze i čas se z nich radovat.

Následující životní etapa je nazývána obdobím starší dospělosti a vymezuje se 45ti – 60ti lety života. Dochází k poklesu fyzických schopností – pokles výkonnosti, zhoršení zraku a sluchu, zpomalují se reakce, objevují se nejrůznější zdravotní potíže, u žen klimakterium znamená ukončení plodného období. Mění se celkový postoj k vlastnímu tělu, ke zdraví a smrti obecně. Partnerský vztah představuje oporu při sdílení různých životních zátěží, jistotu, že člověk nezůstane ve stáří sám. Fázi prázdného hnízda, které nastává po odchodu již dospělých dětí, může vystřídat role prarodiče, která posouvá vztah s vlastními dětmi do jiné roviny a mnohdy dává jedinci nový smysl života. Velkou změnou prochází vztah s vlastními rodiči. Zatímco dosud rodiče své již dospělé a zcela osamostatnělé děti jakýmsi způsobem životem stále vedli, ať finanční pomocí či psychickou podporou, vyjádřením souhlasu nebo naopak nesouhlasu, nyní se role obrací a děti se starají o své rodiče, v nepříznivém zdravotním stavu o nich dokonce zcela rozhodují (umístění do LDN, domova důchodců a pod). Tato výměna rolí s sebou přináší zamyšlení ohledně vlastní budoucí nesebezáčnosti a nemohoucnosti.

V období dospělosti lze najít celou řadu folklorních sdružení či kroužků, ve kterých je možno rozvíjet činnosti, které byly započaty již v dětství, a nebo ke kterým jedinec svým vývojem dospěl. Hodnoty, normy a postoje nejsou totiž díky neustálé probíhající socializaci stále stejné, naopak, mění se a formují. V období dospělosti se často z pasivně vedeného stává aktivně vedoucí. Svým dětem a později vnukům se jedinec v tomto období snaží vštěpit lásku k tomu, co on sám považuje za přínosné a život obohacující.

#### **1.4 Socializace v období stáří**

Období stáří je spojeno s odchodem do důchodu. Je to významný předěl v životě člověka. Se ztrátou profesní role klesá společenská prestiž, a to o to více, o co se, zejména v poslední době, za mohutné podpory médií nadhodnocuje mladistvý vzhled a výkonnost. Odchod do důchodu může být spojován se zbavením se povinnosti a větší časovou pohodou. Jedin-

ci se rozevře časově široký prostor pro koníčky a činnosti, ke kterým inklinoval po celý svůj dosavadní život. Zejména v první části stáří, kdy je člověk ještě fyzicky na dobré úrovni, může jedinci pomoci překlenout ztrátu kontaktů s lidmi z profesní stránky života právě činnost v nejrůznějších folklorních souborech. Jsou to často lidé v důchodu, kteří vedou, či se na vedení spolupodílí, právě pro svůj dostatek volného času. V pozdním věku obvykle zdravotní obtíže znemožňují se plně věnovat své oblíbené činnosti, i nadále však zůstává prostor pro milé vzpomínky.

Odchod do důchodu však může být spojován i se strachem ze sociální izolovanosti a z pocitu nepotřebnosti. Partnerský vztah nabývá na důležitosti. Smrt manžela či manželky přináší pocit prázdnoty a osamělosti. Většinu společenských kontaktů obstarává jedinci jeho vlastní rodina.

V dnešní době vznikají nejrůznější koncepce „úspěšného stárnutí“. Jedná se o nejrůznější programy zaměřené na udržení dostatečné aktivity. V době, kdy je člověk dlouhodobě upoután na lůžko, rychle ztrácí pohybové dovednosti, je ohrožen psychicky i sociálně. Toto ohrožení je zejména ve starším věku daleko závažnější než dříve a vede k urychlení přirozených involučních změn. Poslední výzkumy hovoří o velkém vlivu byť i jen malých tréninků pružnosti myšlení. Aktivizační programy probíhají jak na preventivní, tak i léčebné úrovni, například kognitivní rehabilitace po cévních příhodách mozkových či u lidí s počínající demencí. Tyto programy bývají zařazovány i do péče o osoby s poruchami adaptace, například po přechodu do domova důchodců či jiné ústavní péče (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 213).

Životní fáze pravého stáří se označuje po 75. roce života. Hromadící se zdravotní problémy, ať fyzického či psychického rázu, a úbytek schopností často rozhodne o umístění jedince do instituce, jako jsou například domovy důchodců či LDN. Tato zásadní změna spojená se ztrátou zázemí, jistoty, které představoval domov, potvrzuje ztrátu soběstačnosti starého člověka a je považováno za signál blížícího se konce života. Toto období bývá často označováno za terminální stadium. Ač v předešlých společnostech bylo umírání bráno jako přirozená součást života, v dnešní době je toto téma silně tabuizováno.

## 1.5 Socializace ve volném čase

„Cílem socializace je zformovat bytost, která se bude i o samotě chovat tak, jako by byla pod stálým dohledem ostatních členů skupiny. Toho lze dosáhnout tehdy, přijme-li jedinec za své (internalizuje-li) nejen vědění, ale též hodnoty, normy a měřítko své kultury. Socializace utváří způsob jednání a formuje tendence k reagování v různých situacích. Proto bývá nazývána „druhým, sociokulturním narozením“, neboť teprve díky jí se biologický tvor stává bytostí schopnou chovat se jako člen určité společnosti“ (Keller, 2008, s. 38).

Volný čas není orientován jen na rodinu, vzdělávání či profesi. Autoři Kraus, Poláčková (2001, s. 169) považují za hlavní znak volného času dobrovolnost. Kvalitně využívat volný čas je zapotřebí se učit. Zejména školy by měly děti a mládež naučit nové způsobilosti – kompetenci pro jednání ve volném čase. Volný čas není možné vyučovat. O svém volném čase si rozhodují já sám. Je však možné vytvořit projekty zaměřené na samostatnost a odpovědnost, projekty zvyšující osobní potenciál, projekty zkvalitňující osobní profil jedince. Projekty, které učí optimistickým pohledům na životní překážky.

Obdobně volný čas charakterizuje Němec (2002, s. 17). Uvádí, že volný čas je možno charakterizovat jako čas, ve kterém si člověk svobodně rozhoduje o činnostech, které mu přinášejí radost, zábavu, odpočinek, které regenerují jeho tělesné i duševní schopnosti. Je to čas, který člověk vyplňuje činností na bázi dobrovolnosti a svobody. Volný čas běžně obsahuje odpočinek, rekreaci, zábavu, zájmovou činnost, dobrovolné vzdělávání a dobrovolnou společensky prospěšnou činnost. U dětí a mládeže je z výchovných důvodů žádoucí pedagogické ovlivňování trávení volného času. Je to zejména z toho důvodu, že děti ještě nemají dost zkušeností a poznatků pro správnou orientaci v různých oblastech zájmové činnosti a potřebují citlivé a nenásilné vedení.

Vážanský (2001, s. 112) doporučuje přihlídnout k lokálním potřebám i regionálním požadavkům jednotlivých zemí, k rozdílným socio-kulturním, politickým a ekonomickým systémům a celkové úrovni života. Volnočasové chování je považováno za součást socializačního procesu. Nemalou roli v této oblasti zastává škola, obec, vzdělávací instituce a v neposlední řadě i masmédiá.

Obdobně smýšlí i autoři Kraus, Poláčková (2001, s. 155). Jsou to především ekonomické a politické poměry, které vytváří předpoklady pro aktivity ve volném čase. Důležitou roli hrají také kulturní tradice, které se promítají do života jedince, skupiny, celé společnosti.

Tyto zvyklosti nám do jisté míry předurčují způsob hospodaření v domácnosti, výchovu dětí, trávení volného času, uspokojování kulturních potřeb.

Nezastupitelným prvkem výchovy ve volném čase jsou nejrůznější sdružení, hnutí a organizace, které se věnují dětem, mládeži a nejen jim. Kromě neziskového sektoru nabízí trávení volného času i řada komerčních organizací. Vznikají tak zařízení netradičních sportů, fitcentra, nejrůznější hudební kluby. Člověk se takřka celý svůj život pohybuje, ať již více či méně, ve společnosti jiných lidí. Připustíme-li, že v zaměstnání si kolektiv spolupracovníků, podřízených a nadřízených až tak příliš aktivně sám nevybírá, ale spíše je do něj bez nějaké větší možnosti souhlasu či nesouhlasu zařazen, ve svých volnočasových aktivitách má možnost výběru daleko větší. Člověk zde nemusí brát na zřetel finanční dopady své dobrovolně ukončené činnosti. Zejména při zájmových činnostech většinou nejde čistě jen o tu kterou činnost, velkou roli zde právě hraje sociální skupina, která se výraznou měrou podílí na vytváření sociálního klimatu. Člověk navazuje rozmanité vztahy, spolupracuje, komunikuje, učí se tak vycházet s jinými lidmi, učí se jednat. Kolektiv či skupina vrstevníků se stává nenahraditelným prvkem, který poskytuje příležitost skupinového prožitku, výraznou měrou se podílí na formování osobnosti každého jednotlivce. Nedostatek takových zkušeností a prožitků ve skupině, zejména v období dětství, se může negativně projevit na chování v dospělosti. Volnočasové instituce mohou kompenzovat negativní vliv rodiny či dodat sebevědomí jedinci zažívajícímu školní neúspěšnost.

Využití volného času je však determinováno sociální a ekonomickou situací jedince. Další překážkou se může jevit nedostatek kvalitních nabídek na volnočasové aktivity v té které lokalitě. Zejména u dětí z malých vesnic se toto může jevit jako problémové, a to z důvodů nutnosti dojíždění za svými aktivitami do větších měst, která mají lepší možnosti. Jedná se pak o zatížení rodiny jak po stránce finanční, tak i časové, zejména pro doprovázejícího, většinou pracujícího rodiče. Se stále se navyšujícím věkem pro možný řádný odchod do důchodu klesá možnost v rodinách zajistit doprovázení dětí do kroužků prarodiči.

Učení se ve volném čase formou hry či nejrůznějších koníčků není až tak vzdáleno od základních povinností dítěte. Je zapotřebí vyvinout rozumové i společenské dovednosti, plánování, úsilí a trpělivost. Dítě je během hry mimo tlaky školního prostředí a může se tak plně soustředit na samotný proces poznávání a učení bez obav, že jeho výkon bude někým posuzován. Volný čas tak umožňuje dítěti prožívat pocit hrdomosti a užitečnosti, někdy poprvé ve svém životě (Shapiro, 1998, s. 187).

V knize Pedagogika volného času dělí autorka knihy J. Pávková zájmovou činnost na příležitostnou a pravidelnou. Zatímco kroužky, kluby a kurzy řadí pod pravidelné zájmové činnosti, výlety, zájezdy, exkurze, místní soutěže a turnaje či příměstské prázdninové tábory řadí mezi zájmovou činnost příležitostnou (Pávková, 2002, s 122-123).

Folklorní tradice, dodržování nejrůznějších zvyků by tedy podle výše uvedeného dělení spadalo pod zájmovou činnost příležitostnou, a to i přes to, že s dodnes zachovalými a udržovanými zvyky se setkáváme v průběhu celého roku. V každém období je možno vysledovat prostor pro setkání se s jinými lidmi, pro interakci, pro uplatnění iniciativy a nadšení, pro uplatnění své vlastní kreativity na společném díle.

## 1.6 Dílčí závěr

V kterémkoli období lidského života můžeme najít velmi důležitého činitele pro rozvoj jedince, jakožto ideálně harmonické lidské bytosti, interakci s jinými lidmi. V dětství je člověk obklopen nejvíce rodinou, a právě rodina je v tomto období považována za stěžejního socializačního činitele. V období dospívání pak tuto funkci přebírají vrstevnické skupiny, ovšem rodina zůstává i nadále velmi významnou. V období dospělosti a stáří se člověk mimo své rodiny dostává do nejrůznějších vztahů jak při pracovních činnostech, tak při trávení svého volného času s přáteli. Člověk je tedy po celý svůj život obklopen lidmi, kteří na něj více či méně působí a na které zase zpětně, více či méně, uvědoměle či neuvědoměle, působí on sám.

V kapitole Socializace v období dětství je mimo jiné uvedeno, že i plod v těle matky slyší. Záleží tedy čistě na matce, jakou hudbu poslouchá, jaké hudbě vystavuje své zatím ještě nenarozené dítě. Ne každý mladý člověk je příznivcem heavy metalu, cimbálová muzika či dechovka má příznivce v každé generaci. Jedince velice ovlivňuje prostředí. Je na pečující osobě, většinou na matce, zda bude dítěti opatřovat hračky se značkou například „MADE IN CHINA“, či svému dítěti bude kupovat látková modrotisková zvířátka v obchodech typu Krásná jizba, zda v hračkářství k panence Barbie přiloží do nákupního košíku i panenku či panáčka v kroji, zda místo plastového autíčka koupí dřevěné, zda knihovnička v dětském pokoji bude obsahovat knížky s ilustracemi Josefa Lady a videotéka místo Pokémonů či želv Ninja bude naplněna českými pohádkami o Aničkách a Honzech. Je opět většinou na matce, zda domovu vdechne ráz moderní domácnosti z ocele, chromu a skla,

zda domovu vdechne ráz východní kultury v podobě papyrusových svitků, čajových konvic či budhistických zvonků, či zda si v domácnosti vytvoří útulné prostředí pomocí kanafasových polštářů, vyšívaných ubrusů a na skle malovaných obrázků.

Folklor je jednou z možností, se kterou se můžeme setkávat po celý náš život, v každém období můžeme najít něco, co nás zaujme, nadchne, uspokojí.

V předškolním období se často děti setkávají s folklorem v podobě lidové slovesnosti. Jsou to nejrůznější říkadla, krátké básničky, pohádky. Bohatě ilustrované knížky nabízejí celou řadu obrázků s lidovým stavitelstvím v podobě chalup s doškovými střechami a s okny ozdobenými rozkvetlými muškáty. V televizních pohádkách jsou hlavní hrdinové často oděni do krojů a ve svém, moderní terminologií označeném, profesním životě se zabývají tradičními lidovými řemesly, ke kterým patří například řezbář, perníkář či hrnčíř. Rovněž s lidovými písničkami se děti setkávají právě v tomto období. Jejich jednoduchý text a snadno zapamatovatelná melodie jsou základními kameny pro pozdější lásku k hudbě. V mnohých školkách se společně v čase předvelikonočním pálí Morena, a zdaleka to nemusí být jen školka na vesnici. V příloze na obrázku číslo jedna je zdokumentována akce sídlištní školky v Brně. Po celé republice lze najít nejrůznější Rozmarýnky, Voničky, Javorníčky, kde se sdružují už ti nejmenší.

Starší děti se pak mohou realizovat i v nejrůznějších hudebních školách, kde se kromě zpěvu vyučuje i hra na hudební nástroje. Jsou to právě již zmiňované lidové písničky, jejichž jednoduché noty umožňují začínajícím hudebníkům prožít radost z prvních vlastnoručně zahráných skladeb.

Mládež má příležitost, často i přímo ve svých školách, navštěvovat kurzy besedy. Tento specifický tanec má dvě formy – Českou besedu a Moravskou besedu. Tyto tance jsou historicky spjaty s velikány naší historie, ke kterým patří například Jan Neruda nebo T. G. Masaryk. Tyto tance jsou mnohdy první příležitostí pro obléknutí oděvu našich předků pro současnou mladou generaci. A nejen to. Je to příležitost, která nám umožní poznávat druhé i sebe samých, příležitost, která nám umožní zažít potěšení ze společného díla.

## 2 FOLKLOR

### 2.1 Úvod

Samotné slovo folklor vzniklo z anglického folk lore. Slovo folk můžeme přeložit jako lid, slovo lore jako tradice či tradiční učení. Můžeme tedy hovořit o jakési lidové znalosti. Naši předkové se pomocí jistých zvyklostí, obyčejů a zavedených postupů snáze dostávali přes obtíže, které byly spojeny s neobyčejně tvrdou prací na poli. Pod pojmem folklor si tedy můžeme představit zvyklosti spojené s různými událostmi (dožínky, masopust), lidové vyprávění (říkadla, pranostiky), lidové písničky či divadlo. Folklor můžeme najít i v malířství, architektuře, oblékání, výrobě užitných předmětů a i v gastronomii. Jedná se vlastně o celou řadu po dlouhá léta předávaných zkušeností z nejrůznějších oblastí lidského konání.

V dnešní době však již příliš nevnímáme všechnu tu běžnou denní práci, starost o zítřejší úrodu, starost o další pokolení. Dnes již příliš nevnímáme všechny mimoestetické funkce, které naši předkové považovali za prioritní. Dnes se těšíme z přítomnosti lidské ruky a lidského tepla. Vnímáme přítomnost těch, co zde byli před námi. Uvědomujeme si svoje kořeny a skrze ně si tak můžeme lépe uvědomovat i sami sebe.

Na folklor můžeme pohlížet z několika úhlů. Můžeme v něm spatřovat kulturní odkaz předchozích generací, můžeme v něm spatřovat naši národní specifickou svébytnost.

„Od konce 40. let 19. století se folklór považoval za souhrn všeho, co vesnický lid zná, umí, praktikuje a čím se baví. Dokonce i jevy vesnické etikety, různé praktiky a návody ryze technického charakteru se přiřazovaly k folkloru“ (Beneš, 1990, s. 8).

„Mnohé ze starých dovedností, které patřily k přirozenostem života, však z praxe mizí a to nejen ze života denního, ale spolu s vytrácením obyčejů odcházejí i doprovodné drobnosti času svátečního, které naši předkové samozřejmě ovládli. Po odstupu let tohoto malého zapomnění se lidé k některým jevům rádi vracejí jako k příjemnému koření života, k něčemu, co nás na chvíli odpoutá od denních starostí a stereotypu naší civilní doby.“ (Langhammerová, 2008, s. 129)

Folklór poskytuje celou řadu zajímavých podnětů, které obohacují náš životní způsob, podněty, které nám otevírají nové obzory. Folklór se může zařadit mezi jednu z alternativ trávení volného času, jednu z alternativ pro rozvíjení se ve vrstevnických skupinách.



Je především na rodině, zda zprostředkuje dětem či mladé generaci návštěvu divadel, koncertů nebo jiných hodnotných kulturních zařízení. I když je možné říci, že s přibývajícím velikostí obce nabídky kulturního vyžití rostou, rozhodující je působení rodiny, zda těchto nabídek využívá. Subkultura je zdrojem sociálních kontaktů, ovlivňuje způsob trávení volného času, hodnotovou orientaci a je současně sociálním útočištěm poskytující potřebnou jistotu a ukotvení v sociálních vztazích (Kraus, Poláčková, 2001, s.131-132).

Folklorní sdružení České republiky je sdružením dětí a mládeže, které se zaměřuje zejména na uchování a rozvíjení lidových tradic a národních kulturních hodnot. V tomto sdružení je soustředěno více než 400 členských souborů, čímž se stává nejpočetnější organizací zájemců o lidové umění v ČR. Cílů má toto sdružení hned několik.

1. Podporovat zkvalitnění a rozvoj činnosti regionálních folklorních sdružení, podporovat vnitřní souborovou činnost a upevňovat vědomí vnitřní sounáležitosti členů sdružení.
2. Pokračovat v reprezentaci folklorních akcí.
3. Nadále spolupracovat s mezinárodními organizacemi zaměřenými na spolupráci při zachování svébytnosti, různorodosti a propagaci folkloru jednotlivých zemí.
4. Získávat finanční prostředky pro další rozvoj činnosti sdružení a to zejména účastí v grantových řízeních.
5. Pokračovat ve vydávání časopisu Folklor a i nadále zpracovávat a vydávat informační a propagační materiály.

Na svých internetových stránkách ([www.folklornisdruzeni.cz](http://www.folklornisdruzeni.cz)) sdružení uvádí více jak 150 nejrozličnějších akcí z celé České republiky. Je tedy možno si udělat obrázek, že folklor zdaleka nesdružuje pouze místní obyvatele vsí či městeček, ale že folklor je možno najít i ve velkých městech.

„Zajímavé je Brno, protože je jediným městem v naší republice, kde se drží hody téměř ve všech předměstích. V několika z nich si dokonce stárci i ostatní občané mohou obléct svoje vlastní kroje, jejichž tradice se odpradávná udržuje. Je to třeba Líšeň, Jundrov nebo Tuřany. Jinde v Brně si oblékají kroje vypůjčené z jižní Moravy“ (Svobodová, 2002, s. 55).

Naše nepříliš velká republika ležící v samém srdci Evropy je na kulturní bohatství více než štedrá. Ať se vydáte odkudkoliv, nejméně v okruhu 50 km najdete zajímavost, která stojí za povšimnutí. Naše republika je přímo poseta přírodními a kulturními památkami.

K jejich udržování slouží většinou státní peníze a nejrůznější státní organizace. V naší republice je však možno nalézt i neobyčejné množství nemateriálního kulturního dědictví. K udržování tohoto je však zapotřebí něco navíc. Lidské píle, obětavosti a ochoty, neutu-chajícího nadšení, soudržnosti a smyslu pro kolektiv.

## 2.2 Verbuňk

Z pohledu folkloru jakožto kulturního dědictví není možné nepřipomenout tanec verbuňk. Významnost tohoto ryze mužského tance potvrzuje mimo jiné i ocenění mezinárodní organizace UNESCO, která jej zařadila do seznamu světového nematného kulturního dědictví. Tanec jako takový původně vznikl při loučení mladých mužů před odvodem do vojenské služby. Verbuňk - verbování. Tanec jako takový nemá své pevně ustálené kroky. Je založen především na improvizaci. Tanečník se zcela ponoří do hudby a různými výskoky, dřepy, srážením pat a podupů tak dává na obdiv svou kreativitu a nemalou fyzickou zdatnost. Verbuňk však zdaleka není jen tanec pro jednotlivce. Jeho krása naopak vynikne v kolektivu. Tanečníci se drží kolem ramen, sborově zpívají a při instrumentální přehrávce každý individuálně tančí – cifruje. Jak již bylo v úvodu řečeno, nejsou popsány přesné krokové variace. Chlapci se cifrování učí navzájem, zkoušejí nejrůznější kombinace a krokové prvky. Správně cifrovat je věcí cti. Nejen toho kterého tanečníka, nýbrž i celé chasy. Verbuňk musí působit vyváženě a harmonicky. Tanec má totiž funkci jakéhosi představení se, jakési vizitky. Když například na hody přijede chasa z vedlejší vsi, představí se právě tímto tancem. Místní prokáží přespólním čest tím, že přeruší svou dosavadní zábavu a poskytnou prostor nově příchozím. Ti se pochopitelně snaží ukázat v co nejlepším světle, snaží se zaujmout. Svým zpěvem a tancem veškerému okolí hrdě říkají: „Přijeli jsme za vámi a nejsme jen tak leda někdo...jsme to MY. Jsme minimálně tak dobří jako místní, ne-li ještě lepší. Však se, děvčata, pěkně dívejte. Umíme toto a toto. Chovejte se k nám proto s respektem a úctou, která nám po právu náleží“.

Diváci oceňují nejen náročnost pohybu, ale také hluboké zaujetí, vnitřní prožívání a vysoký emotivní náboj. Tanečníci, přesto že tančí individuálně, jsou vnímáni především jako celek. Mezi jednotlivými členy panuje veliká soudržnost a solidarita. Vyskytne-li se nějaký drobný dílčí problém, záhy se o původně bezvýznamnou událost zajímá celá skupina. U tanečníků můžeme vysledovat parametry neformální vrstevnické skupiny. Členství bývá

zcela dobrovolné. Skupina nebývá řízena autoritou, ale vychází ze přirozených vůdcovských typů. Členové mají značný pocit sounáležitosti.

## 2.3 Folklorní činnost na jaře

### 2.3.1 Velikonoce

Bylo by chybné spojovat folklor pouze s určitým ročním obdobím. Folklorní zvyklosti a tradice, které se dodnes na mnohých místech dodržují, můžeme najít během celého roku. Jarní období je neodmyslitelně spjato s Velikonocemi, které spolu s Vánoce tvoří základ tradičních zvyklostí. Předcházející postní čas se v dnešní době zejména mezi mladšími generacemi příliš nedodržuje, ovšem se zvyky páte neděle postní, která se nazývá „smrt-nou“, se můžeme leckde setkat. Jedná se o pohanský obřad, který se nepodařilo i přes veškerou snahu katolické církve vymýtít. Tato původní oslava jarní rovnodennosti byla nahrazena symbolickým ukončením zimy a příchodem jara.

Na mnohých místech se i dnes můžeme setkat s obřadem vynášení Smrtky, krajově též Morany. Většinou organizace typu Dům dětí a mládeže či nejrůznější kroužky (například kroužek Cvičení rodičů s dětmi) připraví pro děti panáka ze slámy, který formou výletu děti samy nesou k vodě. Zde se smrtka zapálí a poté vhodí do vody, nebo jen vhodí do vody. Děje se tak dle věku dětí či dle krajových zvyklostí. Zima symbolicky uplave a může nastoupit jaro. To je symbolizováno zelenou větvičkou či lépe malým zeleným stromkem. Děti samy toto tzv. líto-lítečko ozdobí barevnými stuhami a s takto symbolizovaným jarem se vrací zpět. Jedná se o zvyk spojený s pobytem v přírodě, kdy celý dětský kolektiv spolupracuje a každý jednotlivec si odnáší příjemný zážitek z pocitu sounáležitosti a potřebnosti. Je to však zvyk, který je možno dodržovat přímo v rodině a zpestřit si tak své obvyklé činnosti (Obr. 2).

„Smrku nesem ze vsi,

líto nesem do vsi.“ (lidová slovesnost)

Poslední týden před Velikonocemi se ukončuje období předcházejícího čtyřicetidenního půstu. Široké povědomosti se těší Zelený čtvrtek, Velký pátek a Bílá sobota. Z nejrůznějších zvyklostí tohoto období se dosud nejvíce dochovalo připomenutí Zeleného čtvrtku a to zejména v oblasti gastronomické. Zařízení veřejného stravování nabízejí svým strávní-

kům v tento den špenát. Novodobým zvykem se stává v posledních letech posezení s přáteli u speciálního zeleného piva.

Velikonoce jako takové posilují vazbu mezi známými, přáteli, sousedy. Významné posílení je možno zaznamenat i v rodinách, zejména mezi zastoupením stejného pohlaví. Otec učí plést syny z vrbového proutí pomlázku, (krajově též mrskačku, karabáč, žílu, šlaháčku, tatar aj.) matka učí dcery barvit vajíčka. Kromě jarního úklidu, pečení mazanců či beránků jsou tyto dvě činnosti nejdůležitější přípravou na velikonoční pomlázku. Hned ráno muži svorně vyšlehají všechna děvčata jakéhokoliv věku v domě. Jako poděkování za omlazení dávají dívky chlapcům ponejvíce barevná vajíčka - kraslice. Nezapomíná se ani na vzdálenější rodinu – tetičky, babičky. Pro zachování dobrých sousedských vztahů se nezapomíná ani na děvčata v nejbližším okolí. Obvykle chlapci či mladí muži dále pokračují v obchůzce. Velikonoce jsou dobrá příležitost navštívit své kamarádky, spolužačky, své milé či vyvolené.

„To vajíčko malovaný,

je od srdce darovaný.“ (lidová slovesnost)

### 2.3.2 Pálení čarodějnic

Poslední noc před květnem, tedy 30. dubna se o filipojakubské noci připomíná další hojně rozšířený zvyk známý pod pojmem pálení čarodějnic. Původ zvyku bychom hledali v kultuře Keltů, kteří si tímto dnem připomínali střed mezi jarní rovnodenností a letním slunovratem. Lidové pověry tvrdí, že tuto noc škodí lidem zlé síly. Na svou obranu se zapalují po setmění ve volné přírodě ohně. Symbolicky je upálena slámová čarodějnice, která vyjadřuje zničení nečistého a nežádoucího zla. Tato noc je příležitostí pro setkání se pod širým nebem se sousedy a pro společné veselí (Obr. 3). Během noci se však často najde i příležitost pro tiché rozjímání při pohledu do ohně.

„Stará bába čarovala:

z ječmene kroupy dělala

a z prosa dělala jáhly,

to byly její čáry.“ (lidová slovesnost) (Toufar 2004, s. 184)

### 2.3.3 Jízda králů

Koncem května se ve Vlčnově a dalších třech vesnicích (Hluk, Kunovice, Skoronice) pořádá legendární Jízda králů. Ač se tyto jízdy konají i na jiných místech, v této lokalitě nabýly rozměrů přesahující hranice výše uvedených vsí. Původ tradice není zcela přesně znám, jedna z možností uvádí pohanské objížděky polí za zajištění bohaté úrody, či dobu, kdy si mladí chlapci poměřovali své síly, um a zručnost při vyhánění dobytka a nejlepší z nich se stal králem. Jako další původ tradice se uvádí útěk uherského krále Matyáše Korvína před Jiřím z Poděbrad. Aby skryl svůj původ, vzhled a mluvu, prechal v ženském kroji s růží v ústech. Dnes se tyto události připomínají velkolepým průvodem královské družiny na vyšňořených koních v čele s malým chlapcem - králem - ustrojeným do ženského kroje s růží mezi zuby. Tato více jak 200 let přetrvávající tradice spojuje nejen obyvatele zúčastněných obcí, spojuje nejen místní s početnými „přespolními“ návštěvníky, ale díky zařazení této slavnosti na seznam světového kulturního duchovního dědictví UNESCO je možno hovořit i o sbližování mezi národy.

„Máme krála chudobného,

ale zato poctivého.

Nemá šatů, nemá botů,

musí chodit na robotu.“ (lidová slovesnost)

## 2.4 Folklorní činnost v létě

### 2.4.1 Hody

Jednou z nejrozšířenějších letních slavností jsou na mnoha místech naší republiky hody. Termín pořádání hodové zábavy není přesně stanoven a většinou se pořádají o nejbližším víkendu ke dni svátku svěťce, kterému je zasvěcen místní kostel. Průběh hodů bývá však obdobný. Chlapci postaví vysokou ozdobenou máj, krajově též májku, maju (Obr. 4). Mládež se oblékne do kroje, chlapec v kroji se tak stává stárkem, dívka v kroji stárkou. Všichni spolu dohromady tvoří chasu (Obr. 5). Hlavní stárek od pana starosty slavnostně převezme hodové právo, které povoluje symbolickou vládu po dobu pořádání hodů - většinou se jedná o dva dny - nad městem či obcí. Chase je tak oficiálně dovoleno veselit se, zpívat a tančovat až do ranních hodin. S chasou se veselí místní i přespolní občané. K tradičním pokr-

mům patří koláčky a víno. Čas před hody bývá leckde spojen s velkým úklidem domácností, pilno bývá ve všech kuchyních, kde se připravují slavnostní jídla. Hody se stávají symbolem hojnosti. Po dobu konání hodů přijíždívá k místním na návštěvu vzdálenější rodina, ale i kamarádi či přátelé. Družba tedy probíhá nejen mezi sousedy a obyvateli té které lokality. Hody zajišťuje a organizuje sama chasa. Pro mladé dívky a chlapce tak představují hody i nemalou zkušenost právě po stránce organizační a zajišťovací. Obrázky číslo 6+7 dokládají výrobu nejrůznějších ozdob. Hody jsou tedy další příležitostí pro utužování vzájemných vztahů nejen mezi vrstevníky. Mezi chasou se během konání hodů vytváří silné pouto ke skupině. Chasa obvykle pracuje i s těmi nejmenšími obyvateli své lokality, v často časově náročných situacích si tak musí najít trpělivost a pochopení pro děti a jejich vystoupení s nimi důkladně procvičit (Obr. 8+9). Své vystoupení chasa může zpestřit i pozváním různých folklorních souborů z okolí, či pozvat na návštěvu chasu z vedlejší družební obce.

„Čí sú hode? Naše! Čí sú dluhy? Rychtářovy!

Čí sú hode, naše hode, pojd' me stará do hospode.“ (lidová slovesnost)

#### 2.4.2 Folklorní slavnosti Strážnice

Naprosto unikátní akcí, která zcela ojedinělým způsobem přesahuje běžný rámec nejrůznějších festivalů či slavností, jsou bezesporu Strážnické folklorní slavnosti. Že jde vskutku o akci unikátní, svědčí již 67. ročník, který proběhl v roce 2012. Všechny aktivní zúčastněné i přihlížející diváky spojuje obdiv k lidovým hudebním nástrojům, písním, tancům a v neposlední řadě obdiv k rozmanitosti, propracovanosti a nezřídka i bohatosti lidových krojů. Strážnické folklorní slavnosti jsou místem, kde se ze vzájemné přítomnosti těší všechny věkové kategorie, kdy si vyměňují zkušenosti soubory nejen z české republiky, ale i z celého světa. O tom, že jde bezesporu o ojedinělé slavnosti, svědčí i počet účinkujících. V posledních letech se zahraničních účinkujících zúčastňuje na dvě stě padesát, účinkujících České republiky na dva tisíce. Folklorní tradice – úcta k paměti národů a láska k hudbě a tanci zde vytváří zcela ojedinělý projekt vzájemného respektu a pochopení. Fotografie přílohou alespoň částečně pomohou přiblížit neopakovatelnou atmosféru tohoto jedinečného setkání všech těch, kteří si folklorní bohatství zamilovali. Strážnické slavnosti probíhají každoročně v měsíci červnu a trvají několik dní. Pro diváky je připraven rozma-

nitý program, a to hned na několika místech současně. Velké oblibě se těší i slavnostní průvod městem (Obr. 10+11).

### 2.4.3 Dožínky

Dožínky, slavnost, která se konávala na ukončení žní, už nepatří mezi až tak rozšířené zvyklosti. „Když bylo všechno obilí sežnuto, děvčata uvila věnec z posledních hrstí a polního kvítí a spolu s ženci jej nesli hospodáři.... To už hospodyně nesla žencům koláče a pantáta zavdával kořalkou. Pak se zpívalo a na mlatě i tancovalo. Ale až se všechno obilí ve vesnici dostalo pod střechu, slavila dožínky celá dědina....Kdysi daly žně lidem větší námahu než dnes a možná proto měli větší radost z dobře vykonané práce.“ (Svobodová 2002, s. 49). Ale i v dnešní době se dokážeme radovat z dobře vykonané práce, dokážeme v kolektivu oslavit společné dílo. Jen se nám čas této oslavy či lépe řečeno poděkování za celoroční práci a námahu přesunul na konec roku. Stále více zaměstnavatelů pořádá pro své zaměstnance zejména v měsíci prosinci celopodnikové či celofiremní akce, kde před zábavou děkuje svým zaměstnancům za píli a úsilí vynaložené během celého pracovního kalendářního roku, oceňuje odvedenou práci celého kolektivu a přeje do nového roku hodně elánu a vytrvalosti. Tyto firemní akce sdružují kolektiv a vytváří příjemné prostředí tolik důležité pro odvedení dobré práce (Obr. 12).

„Panímámo zlatá, otvírejte vrata,  
neseme vám věnec ze samího zlata.“ (lidová slovesnost)

## 2.5 Folklorní činnost na podzim

### 2.5.1 Vinobraní

Podzim je dobou burčáku a dobrého vína. Na nejrůznějších místech naší republiky probíhá vinobraní, na Moravě je zřejmě nejznámější Pálavské a Znojemské. Běžný chod měst je zcela potlačen množstvím návštěvníků, kteří se přijíždějí každoročně podívat na bohatý kulturní program. Ten pořadatelé připravují pro všechny věkové kategorie. Cimbálové kapely se střídají s hvězdami dnešní pop music, folklorní soubory s vystoupením středověkých šermířů. Nechybí žongléři ani břišní tanečnice. Programy probíhají na několika různých místech současně a během víkendu si každý přijde na své. Kromě kulturních požitků

se hojně ochutnává burčák a víno. Mázhauzy, vinárny či hospůdky, často otevřené až do ranních hodin, uvítají návštěvníky, kteří již shlédli slavnostní historický průvod krále Jana s chotí a dvořany (Obr. 13) a kteří touží po chvíli klidu a odpočinku. Ti, kteří neuznávají zkomercializované masové akce, dávají raději přednost soukromým návštěvám vinných sklepů a rozpravám s přáteli nad sklenkou červeného či bílého vína. Takováto posezení s přáteli nezřídka končí zpěvem lidových písniček, které se nad ránem linou probouzející se vesnicí.

„K lidskému štěstí a úsměvné pohodě patří prostřený stůl, víno a přátelé.“ (Homér)

### 2.5.2 Svatý Martin

K podzimu patří i košť Svatomartinského vína. Dne 11. listopadu v 11 hodin dopoledne se dle tradice otevírají první láhve letošních vín. Tyto akce probíhají po celé České republice a je to opět možnost shlédnout vystoupení folklorních souborů, které tuto vinařskou akci často doprovázejí. V dřívějších dobách se na Martina účtovalo. V tento den byla vyplácena jak chasa za svoji celoroční práci, tak i zaměstnanci obce, ke kterým patřival například učitel, hajný, kovář, pastýř nebo ponocný. V dnešní době pravidelných měsíčních výplat mzdových prostředků se sice z každé výplaty radujeme, ale již ne natolik, abychom jako naši předkové pořádali bohatou oslavu nezřídka trvající celý týden. Z těchto bujarých oslav nám však zbyla tradice tzv. martinských husí. Tento lahodný pokrm se buď připravuje doma, nebo se stává vhodnou příležitostí pro rodinný oběd v restauraci.

„Na svatého Martina

kouřívá se z komína.“ (lidová slovesnost) (Langhammerová 2008, s. 90)

## 2.6 Folklorní činnost v zimě

### 2.6.1 Mikuláš

Doba adventu, tedy období čtyř týdnů před Vánocemi, která je určena pro zklidnění, rozjímání a vhledy do svého nitra, je přerušena svátkem sv. Mikuláše. V předvečer tohoto svátku, tedy 5. prosince, se vydává na obchůzku čert symbolizující potrestání nehodných, anděl symbolizující dobrotu, lásku a čistotu, a především svatý Mikuláš, který odmění různým



ovocem či sladkostmi děti, které byly v uplynulém roku hodné. Převleky a masky této trojice na sebe berou dospělí, častěji však dospívající mládež (Obr. 14), která před předáním rodiči předem předchystané nadílky menším dětem, se snaží i o výchovný proslov často končící slibem malého dítěte, že se polepší a už bude poslouchat. Tato hezká tradice obdarování malých dětí staršími dětmi či mládeží přináší radost oběma stranám. Malé děti jsou obdarovány za své dobré chování a jsou naplněny odhodláním stát se ještě lepšími než jsou. Darující mládež vstřebává pocit prožité zodpovědnosti, který s sebou nese role dospělého a mravokárce.

„Mik, mik, Mikuláš, přišel s čertem na koláč.

„Čerte, čerte chlupatý, nechej pytel za vraty.

Slibuju ti, slibuju,

že už zlobit nebudu.“ (lidová slovesnost)

### 2.6.2 Vánoce

Adventní doba, symbolizována věncem se čtyřmi svíčkami, bývá v některých rodinách narušována až přílišnými návštěvami obchodů, jež ve snaze zvýšit své zisky mívají otevřeno i o nedělích. A tak místo půstu a jakési pokory se mnozí schovávají za navršenými nákupními vozíky, kupují zboží propagované podbízivými televizními reklamami a to i přesto, že si na ně nezdědka musí vzít půjčku. V tomto období se lidé snadněji nechávají strhnout k davovému „šílenství“ a ochotněji než kdy jindy přistupují na konzumní chování společnosti. Lidé se často cítí osamocení a to i přesto, že se pohybují ve velkém davu. Rádost ze společné činnosti s ostatními se v tomto případě nedostavuje.

Štědrý den patří k nejvýznamnějším dům v roce. Po předchozím úklidu, kupování dárků a pečení těch zaručeně nejchutnějších druhů vánočního cukroví se celá rodina potká u slavnostně prostřeného stolu. Po večeři sestávající z již tradičně obalovaného kapra a bramborového salátu se rodina přesune ke krásně nazdobenému vánočnímu stromečku, aby se mohly začít rozbalovat dárky, které sem potají přichystal Ježíšek. Celá rodina je spolu a zejména rozzářené oči malých dětí či vnuků dodávají celému večeru neopakovatelnou atmosféru. V některých rodinách se najde čas i na provádění tradičních rituálů, kterých je celá řada: rozkrojení jablka (zdravý jadřinec symbolizuje zdraví dotyčného v příštím roce), házení dívek pantoflem za hlavu (ukazuje-li dopadený střevíc špičkou ke dve-

řím, dívka se do roka provdá), odlévání olova (s notnou dávkou fantazie se v odlitku hledají předpovědi pro nastávající období), pouštění skořápek se svíčkami po vodě a mnohé další. Atmosféru Vánoc podtrhují vánoční koledy a betlémy, které se v mnoha rodinách staví (Obr. 15). Málokdy má rodina k sobě tak blízko jako právě v tomto vánočním čase. Rodina je spolu a všichni se z toho navzájem těší. Následující dny jsou určeny k návštěvám vzdálenějších příbuzných. I když má člověk spoustu přátel a známých, vánoční čas je vyhrazen pro rodinu.

Ne každý však rodinu má. Čím dál více jedinců, zejména v mladším a středním věku, se dobrovolně rozhoduje pro život „singl“. „Samotný neznamená osamocení“ často říkají a jsou ve své samotě spokojeni. Přesto i tito lidé ve vánočním čase touží po blízkosti jiné osoby. V posledních letech zůstávají na Štědrý den otevřeny některé restaurace, vinárny či hospůdky, kde se tito „singl“ jedinci navzájem potkávají.

„Vánoční svátky, krásné a tajemné,

pohledy vlídné, milé a vzájemné,

teplo je u krbu nebo jen u svíčky,

dlouhý byl celý rok, teď už je maličký.“ (lidová slovesnost)

### 2.6.3 Tři králové

Tříkrálová tradice je dnes spojována s charitou. Tak jako dříve, i nyní chodívají malí koledníci po koledě. Kromě drobných sladkostí či ovoce pro sebe vybírají především drobné příspěvky do kasiček. Tyto finanční prostředky se využívají na nejrůznější projekty po celé České republice jako pomoc potřebným v nouzi. Jedna desetina z výnosu putuje i do zahraničí. Tříkrálové sbírky se konají hned počátkem ledna, tedy v době, kdy jsou mnohé rodiny finančně vyčerpany oslavami Vánoc. Přesto mnozí neváhají, a byť i drobným obnosem, ochotně přispějí. Skutečnost, že vybrané částky se rok od roku zvyšují, dává tušit, že přibývá lidí dobré vůle, kteří jsou ochotni otevřít svá srdce i dlaň.

„My tři králové jdeme k vám,

šťěstí zdraví přejeme vám.“ (lidová slovesnost)

#### 2.6.4 Masopust

Masopustní období začíná 7. ledna, tedy den po svátku Tří králů a končí dnem před Popeleční středou, kdy se začíná čtyřicetidenní křesťanský půst. Toto období je naplněné zábavou, tancem, zpěvem, ale i zabíjačkami. Závěr masopustu se krajově nazývá ostatky, fašank či pochovávaní basy. Na mnohých místech naší republiky se konají průvody maškar, ve kterých by neměl chybět medvěď s medvědem, židi, slamění, cikáni, ale ani třeba maska koně. Na vsích chodí průvod dům od domu, se sousedy zazpívají, zatancují, a po přípitku s hospodářem se přesouvají zase dále (Obr. 16). Masopustním maskám je dovoleno mnohé nad rámec běžného společenského života. To, co si nikdo za celý rok nedovolí říci nahlas, maškary s veselou zakřičí na celou ves. Předmětem kritiky či žertu může být jak jednotlivec, tak i celkové dění v obci. Vyvrcholením celého dne je pak symbolické rozloučení se s masopustem – tedy s obdobím radosti a veselosti. Rozmanitost dodržovaných krajových zvyklostí dokládá svébytnost jednotlivých lokalit. Zatímco někde se truchlí nad figurínou, jinde se pronášejí soudy nad basou. A pokud není ve vsi basa coby hudební nástroj, významnou funkci zastane basa piv. Tyto hojně dodržované zvyky pomáhají zapomínat na starosti všedních dnů a dovolují společně sdílet radost a veselí. Masopustní obchůzky a masky na Hlinecku se těší výjimečnému dodržování tradice a v roce 2010 byly zapsány do seznamu nemateriálního kulturního dědictví lidstva UNESCO, což je jen další potvrzení toho, že jde o tradici, která si zaslouží naší pozornost.

„Tydli fidli bumtarata, otevřete strejčku vrata!

Maškary k vám přišly, hej, začal masopustní rej.“ (lidová slovesnost)

### 2.7 Dílčí závěr

Má-li se člověk rozvíjet do harmonické osobnosti, má-li prožít smysluplný život, potřebuje k tomu společnost jiných lidí. Člověk je tvorem společenským, rád přebývá či sám aktivně, ať již více či méně, vyhledává společnost, těší a obohacuje sebe i druhé vzájemnou interakcí s jinými lidmi.

„Rituály a rituální charakter lidského jednání zaujímají významné místo v sociologii od dob E. Durkheima. ... Ústřední kategorie Durkheimovy sociologie – solidarita – nemá podobu racionálního kontraktu uzavřeného vědomě mezi členy společnosti, nýbrž vysoce emotivního pouta, jež je posilováno v průběhu kolektivních obřadů. V průběhu nábožen-

ských, politických, sociálních ceremonií posilují lidé bezděky pocit vzájemnosti. Rituály stmelují celé skupiny, vytvářejí pro všechny společné duševní rozpoložení, tím uvádějí vědomí do kolektivního stavu, když tytéž obsahy mohou být sdíleny všemi zúčastněnými“ (Keller, 2008, s. 186-187).

Možností, kde naplnit svou potřebu po vzájemném kontaktu je celá řada. Od kontaktů ve škole či v zaměstnání, při nejrůznějších sportovních aktivitách až po řadu kroužků, které jsou hodnotné nejen díky konkrétní nabízené činnosti, ale i díky nabídce vzájemné interakce s ostatními lidmi. Člověk se těší ve společnosti stejně uvažujících lidí. Lidí, kteří vyznávají stejné či alespoň přibližné hodnoty a normy. Folklor je jednou z těchto možností, kde je možno prožít radost ze společného díla, kde je možno setkávat se, kde člověk může najít uplatnění pro svou jedinečnost a kreativitu, kde může ocenit druhé a druhými být oceněn. Folklorem se zabývají většinou lidé, kteří nejen že za svou činnost nedostávají žádnou odměnu, ba právě ještě naopak, ze svých vlastních prostředků neváhají vydávat často i nemalé částky. Právě lidské nadšení, obětavost, spontánnost a ryzost činí z folkloru neopakovatelný socializační prvek. Prvek, díky němuž se můžeme setkávat na úrovni rodiny, obce, regionu, republiky, ba i celého světa.

Folklor však nabízí ještě něco navíc. Hodnotu tradice, úctu k předchozím generacím, pýchu na vlastní kořeny, na národní svébytnost.

## II. PRAKTICKÁ ČÁST

### 3 FOLKLORNÍ TRADICE HODŮ

Z předchozí teoretické části si můžeme udělat obrázek, jakou širokou oblastí folklor a folklorní tradice vlastně jsou. V každém ročním období můžeme vybírat hned z několika dosud dodržovaných tradic. Za stěžejní akci celého roku jsou na mnohých místech považovány hody.

Tato tradice je o to cennější, že většinou bývá realizována pouze mladými lidmi té které lokality. A nemusí jít pouze o vesnici. Hody se drží i v menších městech či v městských částech velkých měst. Hody se tak stávají významnou příležitostí nejen pro vytvoření nejrůznějších pozitivních vtaů ve vrstevnických skupinách, ale svou hodnotu mají i po stránce výchovné. Mladý člověk si může, mnohdy poprvé v životě, vyzkoušet svou pevnou vůli, zažít pocit odpovědnosti a po zdárném průběhu hodů i pocit úspěchu.

Ne všude se však podařilo tradici udržet bez většího či menšího přerušení a ne každé obci se podařilo na již zašlé tradice navázat. Jednou z obcí, která v posledních letech zažívá znovuoobnovení hodové tradice je Březina u Tišnova.

#### 3.1 Hody na Březině

Obec Březina, ležící v krásné přírodě, čítá necelých 300 obyvatel a jen o něco málo menší počet rekreačních objektů. Hody se zde v minulosti držily pravidelně, avšak někdy kolem roku 1970 tato tradice ustala. Následovala dlouhá, cca 30 letá pomlka. V roce 2001 se konaly první znovuoobnovené hody (Obr. 8). Zajímavé je, že tuto tradici neobnovil místní starousedlík, ale přistěhovalec, který si oblíbil zdejší přírodu natolik, že vyměnil svůj panelákový byt v Brně za místní rozpadající se statek. Tento nový člen obce se postupem času sbližoval se starousedlíky. Pro svou povahovou vlastnost zaujmout a strhnout ostatní se mu podařilo v této obci vytvořit vhodné prostředí pro znovuoobnovení hodové tradice. Jako hlavní stárek se se svou manželkou postaral o kompletní organizační zajištění celé akce a zejména o neutuchající nadšení a doslova o vybuzení téměř všech obyvatel ke spolupráci a účasti na hodech. Chasa se neskládá pouze z mladých svobodných dívek a chlapců, jak tomu většinou bývá. Březinskou chasu nezřídka tvořívají celé rodiny. Manželské páry ve věku kolem 40 let se svými dětmi nejsou žádnou výjimkou.

Jak již bylo uvedeno, obec je to malá, a tak se hody drží pouze jeden den. Ráno chasa obejde ves a hlavně přilehlé chaty či chalupy a pozve jak místní, tak i četné rekreanty, kterých

je v této lokalitě díky krásné přírodě opravdu hodně. Odpoledne následuje předání hodového práva na veřejném prostranství pod májou spojené s cca 30 minutovou humorně laděnou scénkou, během níž je veřejně komentováno dění ve vsi, státě i ve světě. Scénář scénky je výhradní doménou původního obnovitele hodů, některé její části jsou do poslední chvíle úzkostlivě tajeny, a tak se při tomto vrcholném okamžiku celých hodů baví nejen četní přihlížející diváci, ale i celá chasa. V takto uvolněné a zcela neformální atmosféře se nezdá dobře bavit i jedinec, jehož chování či vzhled jsou zrovna veřejně pranýřovány. Po předání hodového práva krojovaní berou na parket k tanci přihlížející diváky. Vládne přátelské ovzduší, nabízí se k ochutnání koláčky a víno, zve se na večerní zábavu do sálu. Hody se v této obci staly natolik populárními, že se obyvatelé v rámci obecní finanční úspory rozhodli pro ušití vlastních krojů. Nejdůležitějším momentem se nejevilo přesné zachování původního tradičního kroje, ale proveditelnost celé akce. A že se v dnešní době našlo mnoho dívek a žen, které nemají či neumí pracovat se šicím strojem, stalo se šití krojů v obci záležitostí, při které se opět projevila soudržnost, obětavost, ochota a kamarádství. Vzniklé kroje nejsou zdaleka tak bohatě zdobené, jako bývaly kroje z půjčoven. Pro vložení vlastních finančních prostředků, pro jejich vlastnoruční ušití a zejména pro nadšení, které šití provázelo, jsou to kroje však nesrovnatelně cennější. V obci se znovuobnovené hody těší velké přízni a od roku 2001 se pořádají každoročně.

Březina je ukázkovou obcí, kdy jednotlivec dokázal strhnout v pozitivním směru celou vesnici. Více jak desetiletá tradice znovuobnovených hodů snad dokáže v obci natolik zakořenit, že se tato tradice v budoucnu udrží i bez dosud stále aktivní pomoci původního obnovitele.

### 3.2 Hody v Pohořelicích

Místem, kde je potencionální nebezpečí ústupu hodů, jsou Pohořelice. Jedná se o město ležící cca 25 km jižně od Brna, které spolu s přilehlými obcemi čítá cca 5000 obyvatel.

Tradiční hody se držívaly po tři dny. V pátek odpoledne a v sobotu dopoledne krojované páry za doprovodu muziky obcházejí celé město, dům od domu a zvou občany na hody. Stárky na oděv zvaných spoluobčanů zapichují zelené snítky buxusu ozdobené mašličkou, chlapi dávají okošťovat vína. Za tyto pozornosti se chasa občané obvykle odmění drobným finančním příspěvkem do kasičky. Kolem 14 hodiny bývá slavnostní průvod městem,

který je zakončen vtipnou scénkou, jejímž hlavním cílem je získání Hodového práva od pana starosty. Chasa po obdržení práva získává „moc nad městem“ a ihned dává na vědomost, že se ve městě v době konání hodů zavádějí nová práva. Na dokreslení příjemné atmosféry uvádím tři příklady paragrafů. Paragraf 2 zakazuje doma pobývat a naopak šenky a zábavy hojně navštěvovati nařizuje. Paragraf 3 se zabývá štekáním, kdy pro případ, že by ženy na své muže z důvodu jejich opilosti štekaly, budou tyto ženy za město vyvedeny, kde se v přítomnosti divokých psů do sytosti vyštěkati mohou. Paragraf 6 nakazuje opilého uctivě překročiti, příjemnou opičku povinšovati a klevety neroznášeti. Odpoledne pokračuje slavnostním nástupem celé chasy a tancem krojovaných párů. Poté jsou k tanci vyzýváni i přihlížející hosté, všichni se společně veselí a dobře baví. V době přestávek, kdy muzika odpočívá, se chasa rozestaví okolo máje a zpívá. Během celého odpoledne jsou hosté chasou častováni vínem a koláčky, které stárky samy k tomuto účelu upekly. Večer následuje hlavní hodová zábava, která se neliší od zábavy odpolední. Jde zejména o tanec, zpěv, přátelské posezení u vínečka a hodových koláčků, které nezřídka končí až v brzkých ranních hodinách. Zatímco unavení hosté v neděli dopoledne vyspávají, chasa se hromadně zúčastňuje nedělní mše (Obr. 17). Oficiální program hodů končí odpoledními zahrávkami, kterých se zúčastňují především starší občané a četné příbuzenstvo krojovaných. Chasa se opět představí svým slavnostním nástupem a po několika sólech pro krojované k tanci vyzývá své blízké, příbuzné a známé, kamarády a sousedy, přihlížející místní i přespolní.

Členství v chase není dáno ročníkem narození, nýbrž dobrovolností.

Na základě vlastního pozorování bych chasu charakterizovala jako neformální skupinu mladých, veselých jedinců. Chasa se skládá ze stárek a stárků.

Stárka je dívka, která se pokouší svého stárka naučit tančit.

Stárka je dívka, která má za úkol vyrobit neuvěřitelné množství krepových růží, kterých následně použije ke zdobení máje, pódia pro muzikanty a tanečního parketu.

Stárka je dívka, která svému stárkovi vyrobí z vyšívaných stuh a pentlí voňku na vestu kroje a ozdobí jeho skleněnou juchačku na víno (Obr. 18).

Stárka je dívka, která si ke kroji koupí nové střevíce na podpatku, přesto že ví, že během hodů nachodí několik kilometrů. K novým střevícům si raději koupí hned několik balíčků náplastí, protože je přesvědčena, že se ke kroji pohodlná obuv bez podpatku prostě nehodí.



Stárka je dívka, která si obstará do zásoby hned několikery černé punčocháče protože ví, že naškrobené spodničky jí budou nad koleny trhat jedny za druhými.

Stárka je dívka, která se před hody naučí péct hodové koláče. Zatímco stárek během hodů nabízí ke koštování víno, stárka nabízí koláčky.

Stárka je dívka, která, má-li na sobě oděný kroj, může odpočívat jen v sedě na lavici a to ještě obkročmo.

Stárka je dívka, která při užití toalety potřebuje asistenci, aby se kroj příliš nepomačkal.

Stárka je dívka, která si hlídá, aby její stárek nevypil vína přes povolenou míru, přestože letošní víno (jako ostatně každý rok) je obzvláště vydařené.

Stárka je dívka, která ví, že i když na návštěvu přijede její vzdálenější rodina, sotva bude mít čas se s nimi být i jen pozdravit.

Stárka je dívka, která ví, že během hodů mnoho nenaspí a bude nesmírně unavena: již od časného sobotního rána bude chodit po celém městě a zvát na hody, bude tancovat před domem hlavní stárky, před domem hlavního stárka, před domem starosty, odpoledne opět projde celé město v průvodu, poté bude tancovat při předávání hodového práva a dále na večerní zábavě, a to až do ranních hodin. V neděli se v plné parádě zúčastní ranní mše v místním kostele a odpoledne bude opět tančit a zpívat na zahrávkách. Po oficiálním ukončení hodů stárka odloží kroj a již zcela neformálně bude v zábavě s chasou pokračovat.

Stárka je dívka, která si toto všechno předem velice dobře uvědomuje, přesto se k tomu dobrovolně podvolí a i přes nesmírnou únavu a bolest nohou se v kroji ponese ladně a s úsměvem, protože nikomu jinému kroj tolik nesluší, jako právě jí.

Nabízí se celá řada otázek. Co stárku motivuje k tomu stát se stárkou? Jak se cítí v kroji? Vznikají během hodů nová přátelství? Pokud ano, tak na jak dlouho?

Stárek je mladý muž, který se značně unaví ještě před začátkem samotných hodů při velice fyzicky náročných přípravách, jako je dovezení májky, odkůrování, připevnění předem připravené výzdoby a při jejím konečném vztyčení. Při dovozu a zprovoznění pódia pro kapelu a tanečního parketu. Při dovozu a instalaci oplocení veřejného prostranství pod májkou. Při chystání lavic a stolů pro hosty a židlí pro muzikanty.

Stárek je mladý muž, který se nevyspí ani před hody, protože od doby vztyčení májky ji hlídá před všemi těmi, kteří by s radostí chtěli májku podřezat či jinak poškodit a způso-

bit tak chasa nesmírnou hanbu, o které by se s radostnou škodolibostí vyprávělo ještě mnoho let poté.

Stárek je mladý muž, kterému jeho stárka připnula na vestu kroje vlastnoručně vyrobenou a bezesporu tu ze všech nejhezčí voňku.

Stárek je mladý muž, který v době konání hodů pečuje a doslova hlídá svoji stárku a má o jejím neustále se měnícím stanovišti dokonalý přehled.

Stárek je mladý muž, který se nestydí předvést své taneční umění na veřejnosti. Nemálo stárků totiž polku a valčík vůbec neumí a tyto tance se učí jen díky hodům.

Stárek je mladý muž, který se nestydí převést své pěvecké umění na veřejnosti. Zatímco po tanečních sériích si návštěvníci či příznivci hodů odpočinou pěkně vsedě při skleničce vína, chasa obestoupí májku a celý prostor určený po přestávku vyplňují svým zpěvem.

Stárek je mladý muž, který takřka po celou dobu konání hodů nosí v ruce cca 1,5 kilogramovou juchačku s vínem a vybízí k okořtování každého, včetně sebe sama.

Stárek je mladý muž, jehož vestička, jakožto součást kroje, obsahuje originální skrytou kapsičku na kořtovačku.

Stárek je mladý muž, který vypije tři litry vína a stále chodí rovně.

Stárek je mladý muž, který víno třídí na: dá sa, nedá sa, dá sa pražákom.

Stárek je mladý muž, který v parném létě celé hody prochodí a protancuje v uzavřených vysokých holinách.

Stárek je mladý muž, který cifruje, ač se sám sotva drží na nohou ať již z únavy, přemíry zážitků či vína.

Stárek je mladý muž, který má zaručeně nejlepší a nejhezčí stárku z celé chasy.

Stárek je mladý muž, který po hodech demontuje, odklízí a odváží taneční parket, podium, oplocení, židle, lavice, stoly a teprve poté může zcela vyčerpan padnout do postele a dohnat několikadenní spánkový deficit.

Stárek je mladý muž, který si je plně vědom všeho, co ho čeká. Svůj volný čas však netráví na rybách, nespravuje motorku, nevěnuje se studiu či brigádě a většinou se do chasy dobrovolně přihlásí i příští rok.

Bylo by zajímavé dozvědět se, čeho si na hodech stárci cení nejvíce a co jim naopak činí největší potíže. Zda by stárci uvítali pomoc zvenčí a to zejména s fyzicky náročnými přípravami, nebo by se naopak těchto činností neradi vzdali, protože během společné práce či překonávání nejrůznějších problémů sestupují vzájemné vztahy do skutečných hloubek.

Stárky a stárci tvoří dohromady chasu, která si sama vybírá ze svého středu hlavní pár – hlavní stárku a hlavního stárka. Hlavnímu páru takto chasa prokazuje velikou čest, avšak současně s tím se chasa neformálně zavazuje poslouchat četné pokyny svých vrstevníků a po celou dobu příprav a konání samotných hodů se bez všeho reptání bezvýhradně podřídit. Role hlavního páru s sebou přináší mnoho povinností. Je zapotřebí velkých organizačních schopností, přirozené autority, pečlivosti a v neposlední řadě i trpělivosti při jednání na nejrůznějších místech.

Je to právě hlavní pár, který ve spolupráci s úředníky Městského úřadu Pohořelice vybírá vhodný termín pro konání hodů, domlouvá půjčení podia, tanečního parketu, oplocení, dále půjčení stolů, lavic a židlí, domlouvá zapůjčení obecního sálu k četným nezbytným zkouškám a současně ručí za jeho následný úklid, a který především řeší způsob financování, tedy poskytování záloh a konečného vyúčtování. Během přípravy a i během konání hodů má hlavní pár na starost tedy i „kasu“, ze které vydává částky přesahující i několik desítek tisíc, opatřuje a schraňuje veškeré účtenky, protože v případě nesrovnalostí zaplatí z vlastních peněz případný schodek.

Je to právě hlavní pár, který vypracovává organizační a časový harmonogram celé akce.

Je to právě hlavní pár, který svolává a organizuje již několik měsíců předem zkoušky. Během těchto zkoušek se chasa učí texty mnohých písní, učí se zpívat, učí se tancovat. Hlavní pár rovněž řídí tvorbu choreografie k nástupu a scénář scénky, který si chasa sama vytváří. Jelikož hodové právo získává chasa od starosty města, je do scénky zahrnut i tento významný a často velice zaneprázdněný představitel obce. Přesvědčování starosty o nezbytnosti kostýmu vrchnosti a o naučení se mnohdy rozsáhlého textu z paměti vyžaduje od hlavního páru často i užití diplomacie a důvtipu.

Je to právě hlavní pár, který objednává muziku. Činí tak již několik měsíců předem, protože dobré kapely bývají dlouho dopředu zamluveny.

Je to právě hlavní pár, který vybírá půjčovnu krojů, sjednává termín zkoušky pro celou chasu i samotný termín na zapůjčení. Málokdy se však podaří vypůjčit vše potřebné na jednom místě, a tak zejména mužské boty potřebných velikostí shání v dalších půjčov-

nách. V půjčovně si chasa nejen zarezervuje správný počet potřebných velikostí, ale hlavně se učí kroj obléknout a rozpoznat, kam která mašle či šátek vlastně patří, a protože ženský kroj neobsahuje jediný zip či knoflík, rovněž i jak co správně uvázat.

Je to právě hlavní pár, kdo navrhne, nechá vytisknout a postará se o vylepení propagačních materiálů ohledně chystaných hodů v obci a okolí.

Je to právě hlavní pár, kdo objíždí vinné sklepy, vybírá víno a smlouvá o ceně. Spolu s párem, který zastává významnou funkci sklepníků, se stará o dovoz vína a jeho následné uskladnění. Společnými silami pak zajišťují návrh, výrobu a konečné nalepení etiket na lahvované víno určené k prodeji během akce.

Je to právě hlavní pár, který se snaží v případě nenadálého rozpadu nějakého páru, ať již například z důvodu nemoci či osobních neshod, náhlého odjezdu do zahraničí či zákazu rodičů pro špatné školní výsledky, zajistit náhradního stárka či náhradní stárku.

Je to právě hlavní pár, který u městské policie domlouvá nezbytný dozor při slavnostním průvodu chasy městem.

Je to právě hlavní pár, který na místní faře domlouvá s představitelem církve návštěvu chasy při nedělní bohoslužbě v době konání hodů, pomáhá chystat speciální židličky pro stárky a domlouvá průběh slavnostního příchodu celé chasy do kostela.

Je to právě hlavní pár, který zajišťuje fotografa a kameramana k zaznamenání nevšedních událostí, ke kterým hody bezesporu jistě patří. Následně se stará o distribuci vzniklých fotografií či filmu na DVD mezi chasu. Rovněž připravuje článek o průběhu hodů do místních pohořelických novin.

Právě na hlavní pár se obracejí všichni se vším. Hlavní pár zajišťuje vše od například čištění vozidla od osin z obilí potřebného na věnec pro májku, přes zajištění večere pro muzikanty, až po zapůjčení jehly a nitě k přišití právě utržené tkaničky na rukávu kroje.

Nabízí se otázky spojené s vedením vrstevnické skupiny. Má hlavní pár pocit, že za ním chasa stojí? Jak vnímá chasa hlavní pár?

Chasu tvoří páry, které jen zřídka kdy v civilním životě tvoří partnerské dvojice. Většinou jde o kamarády a přátele. Pokud se v chase vyskytuje více dívek, všichni se snaží ze svých známých či spolužáků někoho ke členství v chase přemluvit a pro stárku tak najít partnera. Chasa nemusí být tvořena pouze obyvateli města Pohořelice, vždy jeden z páru má povoleno být přespolním. V tom případě je však nezbytné tyto ubytovat v Pohořelicích. Velikou

výhodou se jeví benevolentní rodiče někoho z chasy, kteří poskytnou svůj dům. Jelikož mezi chasou panuje neobyčejně velká soudržnost, pohostinství využije většina členů a i místní rádi přespí, byť na zemi na karimatce v přineseném spacáku, v kolektivu ostatních. Toto nepohodlí je vykompenzováno mnohými výhodami. Chasa má o sobě navzájem větší přehled a může si mezi sebou sdělovat nesčetné zážitky, doba příchodů jednotlivých párů a jejich stav se pak stává předmětem dalších diskuzí a většinou i všeobecného veselí. Toto hromadné útočiště se jeví jako velmi praktické, zejména v ranních hodinách nedělního dne, kdy je potřeba všechny členy chasy probudit a znovu odít do krojů. Chlapci se zvládnou ustrojít sami, děvčata však potřebují asistenci, a tak si navzájem jedna druhé pomáhají.

K výše uvedeným závěrům jsem došla na základě několikaletého pozorování. K pohořelické chase mám velmi blízko hned z několika důvodů. Jako první mohu uvést skutečnost, že obě mé děti, jak jsem již psala v úvodu této bakalářské práce, byly několikrát stárkou a stárkem. Druhým důvodem může být fakt, že náš vzájemný neformální vztah a respekt umocnilo útočiště chasy během hodů právě v našem domě. Do třetice bych zmínila svou zálibu nezúčastněného pozorování událostí a okolního světa přes čočku fotoaparátu a kamery, což mělo za důsledek jednak nastříhání DVD z celé akce hodů, ale zejména regulérní možnost volného pohybu mezi chasou. Jak jsem již uvedla, můj vztah k pohořelické chase hodnotím jako velmi osobní a lze ho bez nadsázky označit jako nadstandartní. O to více jsem však zarmoucena z událostí v posledních dvou letech.

Ve srovnání s Březinou u Tišnova jsou Pohořelice velké město, kde se hody tradičně držívaly celý víkend. Na rozdíl od Březiny, kde se přípravy hodů zúčastňují všechny věkové kategorie, se Pohořelická chasa skládá pouze z mladých svobodných chlapců a dívek, kteří si vše organizačně zabezpečují sami. Město jako takové se nijak výrazněji nepodílí na propagaci této akce a svou aktivitu zaměřilo na nově vzniklé třídenní Slavnosti Pohořelic. Během těchto slavností je město doslova zaplaveno návštěvníky a i místními občany, kteří procházejí od jednoho prodejního stánku ke druhému a kteří na třech různých pódiích mohou po celý víkend sledovat nejrůznější akce od vystoupení dětí z místní školky, přes mažoretky, skupiny historického šermu až po koncerty hvězd zvučných jmen, jako například Nedvěd, Pavlica, Rottrová a mnozí další. V roce 2012 proběhl 10. ročník těchto novodobých velkolepých slavností, na které, na rozdíl od hodů, je vstup pro všechny zcela zdarma.

Pro místní chasu je velice těžké obstát vedle této silné konkurence, kterou se slavnosti se svou profesionální propagací, organizací a finančním rozpočtem (cca 600 000 Kč) bezesporu staly. Finanční stránka tradičních hodů vypadá přibližně takto:

Výdaje	80 000 Kč	kapela, zapůjčení krojů, víno, občerstvení, májka, kre-pový papír, mašle, další drobnosti.
Příjmy	40 000 Kč	výběr při obchůzce, vstupné, prodej vína, výtěžek ze sóla
Rozdíl	45 000 Kč	náklady hrazené městem

Pokud se podíváme do nedaleké historie, zjistíme, že v roce 2008 se úředníci města obrátili na chasu s doporučením získání grantu z Evropské unie. Chase tak kromě obvyklých povinností vyvstaly povinnosti nové. Projekt Obnova hodové tradice byla totiž vsutku jen a jen dílem chasy, přestože město oplývá profesionálními pracovníky na odboru kulturním, finančním i právním. V žádosti o grant byla v rubrice Název žadatele uvedena Pohořelická chasa, v kolonce Vedoucí projektu byl uveden hlavní stárek. A byl to právě hlavní stárek, na jehož účet byly peníze od Evropské unie převedeny a který po ukončení trvání grantu vše řádně a včas EU vyúčtoval.

Protože město Pohořelice nemá svůj vlastní kroj a obvykle se z půjčoven vypůjčuje kroj kyjovský, rozhodla se chasa pokusit vypátrat z historických dokumentů původní kroj, na jehož pořízení by byly použity peníze získané z EU. Úkol to však byl velice těžký a ani pátrání v nejrůznějších archivech nepřineslo očekávané výsledky. Chasa navázala spolupráci se specialistkou na tradiční oděv z Moravského Zemského muzea paní Lenkou Novákovou. Ale ani tento odborník nedokázal po usilovném pátrání vyslovit jednoznačný závěr. S cílem uzavření této problematiky se konala v roce 2009 v Pohořelicích beseda s názvem Pohořelický kroj. Veřejnost, představitelé obce i chasa se zde od paní Novákové dozvěděli, že pokud se v některé lokalitě nedokáží dohledat jednotlivé části kroje, může se vytvořit kroj zcela nový. Je však žádoucí, aby zapadal do dané lokality. Pohořelice historicky patřily více pod Židlochovické panství než do oblasti Kyjova, proto by nový kroj měl vycházet z kroje židlochovického. Na nejrůznějších historických či dobových obrázcích a nákresech byl účastníkům besedy tento kroj představen. Beseda byla ukončena v pozdních večerních hodinách, kdy ani po živé diskusi nebyl stanoven jednoznačný závěr. Zatímco někteří preferovali dodržení původní tradice a tedy by s radostí uvítali kroj židlo-

chovický, druzí preferovali zdobnost a okázalost a trvali na kroji kyjovském, který zde však již rovněž vytvořil tradici, byť poněkud novodobější. Do dnešního dne město Pohořelice svůj kroj nemá.

V roce 2011 se tradiční hody v Pohořelicích nekonaly.

V roce 2012 se chasa vzchopila a byla pevně rozhodnuta hody zrealizovat. Zorganizovala 14 párů. Po poradě se starostou se rozhodla vyhledat a oslovit sponzory, z nichž někteří přislíbili svou finanční spoluúcast. Celková předpokládaná výše sponzorských příspěvků činila 25 000 Kč. Další velkou finanční úsporou se mělo stát pozvání kapely pouze na sobotní večerní krojovanou zábavu, na nedělní odpolední zahrávky pod májou si chasa sama domluvila s ředitelem místní umělecké školy bezplatný hudební doprovod žáků této hudební školy. Protože by však ani tato finanční úspora zcela nepokryla výdaje města, rozhodla se chasa, že si kroje z půjčovny bude každý pár hradit ze svých vlastních soukromých prostředků a to i přesto, že se jedná o studenty a pouze ojedinělí členové chasy jsou již pracující.

Spolupráce s městem se dosud vyvíjela dobře, starosta ocenil skutečnost, že se hody budou financovat bez většího příspěví města. Chasa byla nemile překvapena, když v době, kdy již bylo třeba objednat kroje a kapelu, město nechtělo, aby se hody pořádaly pod hlavičkou města. Chase bylo starostou doporučeno, aby se zaregistrovala na Ministerstvu vnitra jako nezisková organizace a současně jim byl sdělen postup a hlavně přibližný časový harmonogram této registrace, který neumožňoval pořádání hodů ještě v témže roce. Po mnoha intervencích se však město nakonec uvolilo a dovolilo pořádání tradičních krojovaných hodů pod hlavičkou města. Nastaly však jiné problémy. Město, které každoročně bezplatně půjčovalo chase taneční parket, pódium pro kapelu, oplocení, stoly, židle a jiné potřebné zařízení, si v tomto roce za tyto služby chtělo účtovat. Příkladem mohu uvést částku požadovanou městem za zapůjčení podia ve výši 21 000, za případnou montáž a následnou demontáž dalších 6 400 Kč a to i přesto, že si toto vždy chasa v uplynulých ročnících dělala zcela sama. Tyto mimořádné a nečekané finanční nároky města neumožnily chase pořádat v roce 2012 tradiční krojované hody.

Velice těžko se psal chase omluvný dopis všem sponzorům, kteří přislíbili svou finanční spoluúcast. Zejména České spořitelně, se kterou neproběhlo jedno, ale hned několik sezení hlavního páru s vedením pobočky, během nichž došlo z popudu České spořitelny i k promítání prezentace hodů vytvořené chasou speciálně k tomuto účelu.

Velice těžko se chasa smiřovala se skutečností, že i přes nezatížení městského rozpočtu není ze strany města o pořádání mnohaleté tradice zájem a to i přes to, že všechny body programu hodů (sobotní průvod městem, scénka při předávání hodového práva, odpolední tancování, večerní zábava, nedělní návštěva krojovaných párů mše v místním kostele, odpolední zahrávky) jsou místními občany hojně navštěvovány.

### 3.2 Cíle výzkumu, vymezení jednotlivých úkolů

Cílem mého výzkumu bylo zjistit vztah sociální skupiny chasy v Pohořelicích k folkloru. Výzkumnou otázku jsem si tedy položila takto: má pohořelická chasa pozitivní vztah k folkloru? Jako dílčí výzkumné cíle jsem si stanovila zjistit:

- jaké jsou vztahy mezi jednotlivými členy chasy,
- jaká je motivace stárek a stárků k účasti v chase.

K vyhodnocení cílů mého výzkumu jsem si stanovila následující okruhy otázek:

1. Obecné, pozitivní atmosféru navozující otázky
2. Specifické otázky na motivaci
3. Specifické otázky na soudržnost
4. Otázky týkající se reakce okolí

Předem pečlivě předchystané otázky často obsahovaly i doplňující a do hloubky zasahující podotázky. Na konci rozhovoru jsem zjišťovala věk respondenta a zda se jedná o studenta, či o pracujícího. Pro větší přehlednost zde uvádím souhrn jednotlivých otázek:

1. Zabýváš se folklorem pravidelně i při jiné činnosti mimo hody?

Pokud ano, jaká je to činnost?

Jak dlouho se této činnosti věnuješ?

Co tě k tomu motivuje?

2. Víš o možnosti zabývat se folklorem v místě svého bydliště mimo hody?

Pokud ano, o jaké kroužky či jiné aktivity se jedná?

3. Zaměříme se na hody. Co tě přimělo k tomu stát se členem pohořelické chasy? Jaký byl tvůj motiv?



4. Čeho si na hodech ceníš nejvíce a co Ti naopak činí největší potíže?

5. Byl jsi v kroji jednou, nebo opakovaně?

Pokud opakovaně, byly důvody a motivy vždy stejné?

Pokud byly motivy rozdílné, jaké byly, co je způsobilo?

6. Říká se, že šaty dělají člověka. Cítíš nějaký rozdíl, když si oblékneš kroj?

Pokud ano, v čem je to jiné, co tuto změnu způsobuje?

7. Udržujete styky mezi chasou i mimo hody?

Tobě to tak vyhovuje?

8. Jaká byla reakce tvé rodiny po oznámení tvého členství v chase?

9. Jaká byla reakce tvých vrstevníků?

10. Domníváš se, že chasa svým působením pozitivně ovlivňuje vztah k folkloru i ostatních obyvatel?

11. Co bys doporučil na posílení prestiže hodů a zachování tradic?

12. Jak vnímáš spolupráci chasy s úředníky města Pohořelice?

13. Zaznamenal jsi akci Slavnosti města Pohořelice?

Pokud ano, jaký je tvůj subjektivní názor na tuto celovíkendovou akci?

14. Vrať se, prosím, do doby, kdy jsi zvažoval své členství v chase. Kdybys věděl, co všechno tě čeká, kladné i záporné, kdybys měl tehdy své dnešní zkušenosti, jak se domníváš, že by ses byl tehdy rozhodl?

15. Umíš definovat svůj osobní vztah k folkloru?

Jak bys jej vyjádřil?

### 3.3 Metody výzkumu a výzkumný vzorek

Po pečlivé úvaze jsem se rozhodla pro kvalitativní metodu standardizovaného rozhovoru. Oproti dotazníkovému šetření jsem v této zvolené v metodě spatřovala výhodu možnosti položit další doplňující otázky a provést tak sondy, které by mohly ještě více rozvést zís-

kané odpovědi a tedy nejen odkrýt postoje respondentů, ale získat odpovědi na otázky, proč respondenti tyto postoje zastávají.

Před rozhovory jsem si vytvořila manuál s otázkami a sondami, tedy s doplňujícími otázkami, kterými jsem chtěla dosáhnout požadované hloubky odpovědi. Krátké otázky jsem se snažila pokládat jasně a srozumitelně. Mým cílem bylo vyhnout se zavádějícím otázkám typu: v čem se projevuje Tvůj jistě pozitivní vztah k folkloru? Otázky jsem měla připraveny v několika okruzích, přestože se svou povahou překrývají a bylo by možné je zařadit současně do více okruhů. Naformulované otázky jsem položila dvěma bývalým členům chasy (žena 24 let, muž 25 let) a na základě jejich reakcí a odpovědí jsem je ještě před položením respondentům mírně upravila a doplnila.

Mezi pohořelickou chasou nepanují výraznější věkové rozdíly, kritériem pro výběr respondentů bylo tedy pouze pohlaví. Počet účastníků pro metodu rozhovoru jsem si stanovila šest. Jedná se o tři náhodně vybrané dívky (stárky), o dva náhodně vybrané muže (stárce) a hlavního stárka. Tento respondent se od ostatních odlišoval tím, že jako jediný z celé chasy věděl o mé bakalářské práci, věděl o jejím tématu i o jejím cíli. Tato skutečnost nešla udržet v tajnosti především z důvodu našeho příbuzenského poměru. Protože jsem však předpokládala, že získané odpovědi budou zcela zbaveny jakéhokoliv ostychu či přirozeného zkreslení způsobené věkovým rozdílem a rozdílným postavením mezi tazatelem a účastníkem rozhovoru, připadalo mi přínosné zařadit svého syna do výzkumného vzorku dotazovaných. Všichni respondenti jsou ve věkové kategorii 19-22 let. Tři z respondentů studují na různých vysokých školách, ostatní pracují. Všichni jsou občany města Pohořelice. Stárky ženy jsem označila zkratkou Sž, stárky muže zkratkou Sm. Pro větší přehlednost a orientaci v odpovědích respondentů byly tyto označení dále pořadovým číslem.

Účastníky rozhovoru jsem nejprve písemně požádala o spolupráci při mé bakalářské práci na téma týkající se folkloru. Abych snížila případné možné zkreslení odpovědí na co možná nejmenší míru, považovala jsem za přínosné nesdělovat respondentům výzkumné otázky předem a ani se nezmiňovat blíže o výzkumných cílech. Účastníky rozhovoru jsem předem upozornila na to, že náš vzájemný rozhovor bude zaznamenáván pomocí diktafonu. Současně jsem slíbila naprostou anonymitu. Pomocí e-mailů jsme si stanovili spolu s respondenty individuální termíny schůzek. Rozhovory probíhaly v příjemné atmosféře v domě hlavního stárka, který je pro respondenty lehce dostupný a z doby konání hodů všem členům chasy dobře známý.

### 3.4 Interpretace rozhovorů

#### O1: Zabýváš se folklorem pravidelně i při jiné činnosti mimo hody?

Na tuto otázku všichni respondenti odpověděli shodně záporně. Je možné tedy usoudit, že své volnočasové aktivity tito mladí lidé zaměřují jiným směrem a hody jsou pro ně jedinou činností v duchu folklorních tradic. Z této otázky však není patrné, zda tak respondenti činí na základě svého vlastního rozhodnutí či na základě absence folklorních aktivit v městě Pohořelice. Aby bylo možné tuto skutečnost rozkrýt, byla respondentům položena následující otázka.

SŽ1: *Ne.*

SŽ2: *Ne.*

SŽ3: *Ne.*

Sm1: *Ne.*

Sm2: *Ne.*

Sm3: *Ne.*

#### O2: Víš o možnosti zabývat se folklorem v místě svého bydliště mimo hody? Pokud ano, o jaké kroužky či jiné aktivity se jedná?

Většina respondentů má povědomost o zájmových kroužcích určených dětem. Pro věkovou kategorii respondentů však v Pohořelicích zřejmě není možnost folklorního využití. Je nutno konstatovat, že je to velká škoda. Folklor je možno vnímat jako jakýsi návrat ke kořenům, který jde často ruku v ruce s jistým stupněm uvědomění, vyprávění a tím pádem i věkem. Je tedy možné, že přestože se člověk v mládí rád věnuje nejrozličnějším aktivitám od sportu až po tanec na diskotékách, s přibývajícím věkem by se rád věnoval folklorním činnostem. Zde je namístě vyzdvihnout významnou roli hodů, jakožto jedinému zdroji folklorních aktivit v této lokalitě.

SŽ1: *Ano, DDM něco takového dělá. Konkrétně nevím, ale je tam taneční, to vím 100%, protože jsem je viděla kdesi vystupovat.*

SŽ2: *Ano, folklorní kroužek Rozmarýnek – je pro děti.*

SŽ3: *Ne, akorát vím o těch hodech.*

Sm1: *DDM Pohořelice, ale přesný název kroužku neznám. A taky liduška – hraní na nějaké nástroje se taky počítají, že?*

Sm2: *Pro malé děti je na DDM taneční kroužek, pro dospělé tady ale není nic.*

Sm3: *DDM pro děcka, liduška. Pro dospělé vím jenom o country.*

**O3: Zaměříme se na hody. Co tě přimělo k tomu stát se členem pohořelické chasy? Jaký byl tvůj motiv?**

Odpovědi respondentů na tuto otázku byly odlišné a přesto, že každý uváděl něco jiného, za společný motiv lze vyselektovat takové hodnoty, které představují přátelství, dobrá parta, tradice krojů, předávání kulturních tradic a možnost vyzkoušet si své vlastní schopnosti.

Sž1: *Krásné a bohaté kroje, společnost pohodových lidí, nové zkušenosti. Tak nějak všechno dohromady.*

Sž2: *Možnost připojit se ke kulturnímu dění v naší vesnici. Taky zábava, protože hody jsou zábava.*

Sž3: *Hlavně přátelé a nová zkušenost. Takový mix všeho.*

Sm1: *Krásné kroje, hezký holky, společnost pohodových lidí, nové zkušenosti, dokázat si, že na to mám. Je toho víc a těžko říct, co bylo to hlavní.*

Sm2: *Začlenění do místní komunity, uchování kulturní tradice, předání tradice mladším.*

Sm3: *Kolektiv, parta, kamarádi. A taky jsem si to chtěl vyzkoušet.*

**O4: Čeho si na hodech ceníš nejvíce a co Ti naopak činí největší potíže?**

I tyto odpovědi byly značně rozdílné, i zde však lze vystopovat mnoho společného. V pozitivním světle se respondentům jeví umění vypořádat se s problémy v rámci uzavřené komunity, soudržnost kolektivu, předání tradice. Za největší problémy je často označována fyzická únava a negativní přístup města.

Sž1: *Je tam skvělá parta. Největší potíže jsou, když se ze stárků někdo opije tak, že o sobě neví a když v té partě je nějaký takovej blbec, tak to všem pokazí náladu.*

SŽ2: *Srandy, zábavy, i když mě teda vždycky děsně bolejí nohy. Potíže? Asi ty nohy. Jo, taky se mně líbí, že můžeme pobavit ostatní. A taky předat kousek tradice zase o něco dál. Jo a k těm potížím si napište i zpívání. To mě teda tady dělá potíže.*

SŽ3: *Je tam spousta zážitků. Můžeme chodit tancovat pro pěkný kluky, všichni na nás koukají, asi se líbíme, je to něco jinýho. Ráno kocovina, to je děsný, když se v neděli ráno vstává do kostela, taky z občůzky jsem dolezla skoro po čtyřech, je to náročný, chtělo by to k dispozici auto, který by nás vozilo. Nebo žebříňák. Taky je blbý, když se některej stárek ožere jak to prase. Stárka ho pak musí nějak dostat domů a místo aby se starala sama o sebe, tak se stará o blbce, kterej neumí pořádně pít. Ale hody jsou skvělý, bezvadně se na ně vzpomíná.*

Sm1: *Zážitky, ty jsou teda fakt nepřekonatelný. Nejvíc si cením snad všeho, od organizace, až k samotnému uklízení. Potíž mi činí to, že lidé nejsou už na hody tolik zvyklí, berou to občas pasivně.*

Sm2: *Všichni jsme se vždy dohodli, hody se povedly, dostávali jsme děkovné dopisy a e-maily. Největší potíže byl přístup města.*

Sm3: *Party, souhry, děcek, zážitků. Potíže? Bolely mě nohy, byl jsem nevyspaný, ochraptěný. Potíže jsou, že nejsou další hody.*

**O5: Byl jsi v kroji jednou, nebo opakovaně? Pokud opakovaně, byly důvody a motivy vždy stejné? Pokud byly motivy rozdílné, jaké byly, co je způsobilo?**

Většina respondentů byla opakovaně, ne vlastní vinou byl jeden respondent pouze jednou. Motivы byly často shodné a poukazovaly zejména na dobrý kolektiv a pozitivní prožitky spojené s hodovou tradicí, a to i přesto, že jsou vykoupeny značnou mírou námahy.

SŽ1: *Opakovaně. Hezký pocit dělat něco pro někoho jinýho.*

SŽ2: *Opakovaně. Šla bych zase, kdyby hody byly. Důvod? Bavilo mě to, měla jsem dobrýho stárka. Byli jsme v páru i poprvé. Jo, bylo to dobrý. Takže motiv byl pokaždé stejný. Zábava a dobrý stárek, dobrá celá banda. Teda jako chasa.*

SŽ3: *Opakovaně. Většina z nás byla vícekrát. Jak se to jednou zkusí, už nechceš jinak...*

Sm1: *3x, důvody vždycky stejné. Dobrá parta, zábava, i když je to teda dřina, stojí to fakt za to.*

Sm2: *Opakovaně. Je to sice děsná dřina, ale je to dobrý, když se to povede a lidi se baví. Chasa i obyvatelé.*

Sm3: *Jenom jednou. Šel bych ale zase, kdyby hody byly. Bylo to bezva.*

**O6: Říká se, že šaty dělají člověka. Cítíš nějaký rozdíl, když si oblékneš kroj? Pokud ano, v čem je to jiné, co tuto změnu způsobuje?**

Většina respondentů vnímá rozdíl mezi civilním oblečením a krojem, pouze jeden respondent nezpozoroval rozdíl. Kroje u dotazovaných vzbuzovaly často respekt a pocit jedinečnosti, slavnosti. Je zajímavé, že pouze jedna respondentka poukázala na nepohodlí a omezení volného pohybu, který kroj, zejména ženský, způsobuje. Bylo by zajímavé zjistit, proč na tuto skutečnost poukázala pouze jedna respondentka. Je možné, že se ostatním dotazovaným kroj nezdá být nepohodlný. Je však možné, že výše uvedené pocity respektu, jedinečnosti a slavnosti jsou natolik intenzivní, že zcela překrývají a zastíňují pocity nepohodlí, a právě proto se o nich ostatní respondenti spontánně nezmiňovali.

Sž1: *Jo, víc lidí na tebe kouká a je to nepohodlné. Jsi v tom navlečená jak kukuřice v obalu, pořádně se ani hýbat nemůžeš.*

Sž2: *Je to jiné. Kroj vzbuzuje respekt a zodpovědnost, protože reprezentují celou naši vesnici, naše tradice, a hody jako takové vůbec.*

Sž3: *Ne. Akorát si člověk musí dávat pozor, aby to neumazal nebo neroztrhal.*

Sm1: *Člověk si připadá zvláště, jedinečně, upoutá na sebe určitou pozornost.*

Sm2: *Ano, cítím. Je to pocit slavnosti. Kroj je jako když si vezmeš sako.*

Sm3: *Je to něco úplně jiného. Měl jsem strach, abych si to nikde nepokecal. Už vím, proč se na hodech pije většinou bílé.*

**O7: Udržujete styky mezi chasou i mimo hody? Tobě to tak vyhovuje?**

V odpovědích na tuto otázku se všichni respondenti shodli a souhlasně odpověděli, že styky mezi chasou probíhají a jsou udržovány i mimo hody. I když se neschází vždy celá chasa, většina vyhledává své přátele a ze vzájemných kontaktů se těší.

SŽ1: *Ne s celou, ale s pár lidmi ano. Jo, vyhovuje, nikdy jsme nebyli celá skvělá parta, vždycky se našel nějaký vůl nebo lidi, co jsou zvláštní.*

SŽ2: *Ano, s většinou holek se potkáváme i mimo hody. Jo, je to dobrý, vyhovuje mi to. Jdem si sednout na dvojku, nebo chodíme do hotelu na pizzu, bavíme se, občas jedem spolu na koupák, v létě chodíme do Cvrček na splav. A taky se často potkáme u kámošky na zahradě, mají altánek, tak tam taky někdy zůstanem kecat třeba celou noc.*

SŽ3: *Ano, potkáváme se. Je to fajn. Když začneme vzpomínat na hody, dost se pobavíme.*

Sm1: *Jak s kým, jo, vyhovuje.*

Sm2: *Ano, Jo, udržujeme. S někým častěji, s někým míň. Jak kdo má čas a náladu.*

Sm3: *Ano, slízáme se.*

#### **O8: Jaká byla reakce tvé rodiny po oznámení tvého členství v chase?**

Z níže uvedených odpovědí si lze udělat obrázek o pozitivním přijetí ze strany rodičů, o podpoře, které se jednotlivým členům dostalo z rodinného prostředí.

SŽ1: *Maximální spokojenost, maximální účast, maximální podpora, a i na zkoušení kroje došlo.*

SŽ2: *Všichni z toho byli nadšení, moc se jim to všem líbilo.*

SŽ3: *Měli radost.*

Sm1: *Jednoznačně dobrá, moc se jim to líbí.*

Sm2: *Dobrá.*

Sm3: *Dobrá. Moc mi všichni fandili, mamka mě učila tancovat.*

#### **O9: Jaká byla reakce tvých vrstevníků?**

Uvedené odpovědi respondentů se od sebe dost odlišují. Většina odpovědí se dotýká celého možného rozmezí, a to od náznaků nepochopení či lhostejnosti až k dobrým a pozitivním reakcím. Se zcela negativní reakcí svých vrstevníků se nikdo z dotazovaných ve svém okolí nesetkal.

SŽ1: „Ty vole, ty se jdeš ožrat zadarmo? Naliješ mi pak nenápadně taky, jo?“ Takže asi dobrá. Jenže ono to není jenom o chlastu. Však víte, jaký jsme měly všechny puchýře. Nejsou to jen ty tři dny v kroji, je to i ten půlrok předem. Ale to každý musí vyzkoušet sám.

SŽ2: To bylo různý. Někteří byli nadšení, jiným to bylo jedno. Jak kdo.

SŽ3: Spíš byli překvapení. Znají mě spíš jinak, než v kroji. Ale dobře se to doplňuje.

Sm1: Většina vrstevníků byla v chase také, najdou se však jedinci, kteří tuto slavnost nechápou, proto se tomu jen smějí, nebo se k tomu raději nevyjadřují.

Sm2: Dobrá, někteří byli překvapeni, možná někteří i záviděli. Někteří se přidali, některým to nic neříká, každý má svůj názor.

Sm3: Dobrá. Byl jsem za hrdinu hlavně u těch, kteří neumějí, nebo se bojí tancovat. Chce se to jen nebát.

**O10: Domníváš se, že chasa svým působením pozitivně ovlivňuje vztah k folkloru i ostatních obyvatel?**

Všichni respondenti se shodně domnívají, že chasa, zejména sehraná a vzorně reprezentující, pozitivně ovlivňuje vztah k folkloru i ostatních obyvatel. Z odpovědí dokonce zaznívá určitá snaha až naléhavost přispívat k šíření pozitivnímu přijetí folklorních tradic.

SŽ1: To je těžké hodnotit, jak říkám, když je super chasa a jde to na ní vidět, že se všichni skvěle baví, tak určitě ano.

SŽ2: Určitě, záleží ale na tom, jaká je chasa. Pokud je sehraná a vzorně reprezentuje, určitě naláká i více stárků do dalšího roku a obyvatelé se přijdou rádi podívat znovu.

SŽ3: Určitě ano.

Sm1: Určitě ano, a je to i potřeba.

Sm2: Samozřejmě. Kromě vykuřování a vysedávání v parku, jak někteří hodnotí všechny mladé, jsme dokázali, že umíme zorganizovat akci pro celé město a jeho okolí.

Sm3: Já myslím, že ano. Protože kromě hodů si tady lidi folkloru moc neužijí. A na odpovědní zahrávky přijdou i ti nejstarší, kteří si už neužijí vůbec ničeho.

**O11: Co bys doporučil na posílení prestiže hodů a zachování tradic?**



Jeden respondent se domnívá, že hody jsou před zánikem, a tedy není možné je dále posílit. Ostatní respondenti by doporučovali větší propagaci (například v podobě letáků či besed ohledně významu hodů) a větší zájem ze strany města. Tento zájem by dotazovaní doporučovali směřovat na uvolnění větších finančních prostředků, na větší podporu mladých organizátorů a na celkově vyváženější rozdělení pozornosti mezi všechny akce pořádané v Pohořelicích.

Sž1: *Nic. Myslím si, že ta tradice zanikne, je těžké, skoro nemožné ji ještě posílit. Lidé pomalu už ani nevyhledávají dechovky, hody jsou spíš pro babičky.*

Sž2: *Aby se zapojili více mladí lidé, děti. Třeba se mi líbilo, že u nás vystupoval Dunajánek. Byli sice pozvaní od vedle, ale je to hezký, když mrňata mají kroje.*

Sž3: *Určitě větší propagaci této tradice, zaslouží si to.*

Sm1: *Více informací lidem, letáky, besedy, aby lidé věděli, že to je slavnost a ne jen nějaký výmysl. A možná i vstup zdarma. Na slavnosti přijdou lidí mraky, protože je to úplně zadarmo.*

Sm2: *Na posílení hodů bych doporučoval větší zájem ze strany města o tuto tradici, podporu místních mladých, kteří si na hodech vyzkouší své organizační schopnosti, zodpovědnost a vytrvalost.*

Sm3: *Aby město spravedlivě rozdělilo jak finance, tak svou pozornost mezi všechny akce, které se v Pohořelicích dělají.*

## **O12: Jak vnímáš spolupráci chasy s úředníky města Pohořelice?**

Ze všech položených otázek během rozhovorů to byla právě tato otázka, která vyvolala v respondentech silné emoce. Je zřejmé, že se jedná o otázku velice citlivou. Jeden dotazovaný respondent uvádí, že nepřišel do styku s úředníky města Pohořelice a proto neví, jak by tuto spolupráci charakterizoval. Přiklání se k dobré spolupráci, ale současně uvádí, že hody již nejsou, protože město jako takové o ně nemá zájem. Tento názor zastávají shodně i ostatní respondenti. V roce 2012 se hody v Pohořelicích nekonaly. Z odpovědí je patrné, že dotazovaní nemají povědomost o důvodu, proč město přestalo hody podporovat.

Sž1: *Nevím, asi dobrá, já jsem s nimi do styku nepřišla. To se spíš zeptejte hlavního páru. Ale fakt je, že hody už nejsou. Město o ně nemá zájem.*

SŽ2: *Spolupráce bývala fajn. Ale teď už město hody nechce.*

SŽ3: *Myslím si, že spolu moc nevychází. Pohořelice se moc nesnaží zlepšit úroveň tohoto folkloru.*

Sm1: *Docela dobře, teda pokud hody byly... Od města je to hnusná podpásovka.*

Sm2: *Žádná spolupráce ani není. Všechno si kompletně zařizujeme sami. Od města jsme vyžadovali maximálně pomoc od rychlé roty a zapůjčení věcí, které leží ve skladu.*

Sm3: *Byli jsme sehraný tým. Pak hody skončily. Nevíme proč.*

**O13: Zaznamenal jsi akci Slavnosti města Pohořelice? Pokud ano, jaký je tvůj subjektivní názor na tuto celovíkendovou akci?**

V první části otázky všichni respondenti shodně udávají, že Slavnosti města Pohořelice zaznamenali. V druhé části otázky se respondenti neshodli. Zatímco některým se zdá být tato celovíkendová akce příliš hlučná a komerční, jiným se líbí. Je tedy zřejmé, že každý respondent zastává svůj individuální názor.

SŽ1: *Ano, to snad každý, ne? Miluju slavnosti, všude jsou lidi, plno jídla, pití, super atmosféra, a hlavně z každého stylu něco, takže ano, mám raději slavnosti než hody! Zároveň si myslím, že do měst hody nepatří, že je to spíše pro vesnice a mám názor, že vesnicové hody jsou vždy lepší než ve městech, kde jde strašně málo párů, ale ve vesnicích jde půlka vesnice.*

SŽ2: *Jo, zaznamenala jsem je, moc se mi nelíbí. Plno lidí, kravál, vstupné se sice neplatí, ale to u vietnamčků na tržišti taky ne.*

SŽ3: *Akci jsem zaznamenala, byla jsem spokojená. Pohořelice si na slavnostech dávají záležet. Škoda, že se to o hodech říct nedá.*

Sm1: *Na tuto slavnost se každoročně těším, vždy něčím překvapí. Potkám tam spoustu lidí, pokecáme.*

Sm2: *Ano. Je to komerce a zviditelnění města.*

Sm3: *Ano, chodíme tam. Domluvíme se s partou a jdeme tam hromadně.*

**O14: Vrat' se, prosím, do doby, kdy jsi zvažoval své členství v chase. Kdybys věděl, co všechno tě čeká, kladné i záporné, kdybys měl tehdy své dnešní zkušenosti, jak se domníváš, že by ses byl tehdy rozhodl?**

Všichni dotazovaní odpověděli shodně. Hodů by se rádi zúčastnili znovu a svého tehdejšího rozhodnutí nelitují.

*Sž1: Asi stejně, hody mi zanechaly spoustu zkušeností, třeba jak se tancuje, nebo jak ušít chlapovi na vestu takovou tu placku – jo, voňka, já si nemohla vzpomenout, jak se dělají růže, jak se léčíš z kocoviny, jak se chodí čurat v kroji a tak.*

*Sž2: Určitě stejně. Mám na to dobrý vzpomínky. Je škoda, že to dopadlo tak blbě. Ale třeba se to znovu obnoví. Já bych už ale nešla, bude třeba novou partu.*

*Sž3: Určitě bych se zúčastnila, i když je to náročný.*

*Sm1: Stejně jako dřív, šel bych do toho. Bez váhání.*

*Sm2: Stejně, ničeho nelituju, leda přístupu města.*

*Sm3: Určitě bych šel znovu. Kdyby hody byly, tak neváhám ani vteřinu.*

**O15: Umíš definovat svůj osobní vztah k folkloru? Jak bys jej vyjádřil?**

Na tuto závěrečnou otázku ohledně svého osobního vztahu k folkloru všichni dotazovaní odpověděli shodně. Všichni respondenti hodnotí svůj vztah jako kladný, pozitivní.

*Sž1: Mám určitě kladný vztah, i když nemusí to být časté. Tak 4x za rok úplně ideální.*

*Sž2: Folklor mám ráda. Tance, písničky, dělá mi radost předávat alespoň kousek z něj dále.*

*Sž3: K folkloru mám kladný vztah, jenom mě mrzí, že naše město hody moc nepodporuje.*

*Sm1: Hody jako takový super, ale folklor obecně? Tak to teda fakt nevím. Ale asi jo.*

*Sm2: Dobrý, folklor je odkaz z historické doby do moderního světa a je potřeba tuto tradici a zvyky nadále uchovávat, stejně třeba jako Vánoce.*

*Sm3: Já myslím, že dobrý.*

### 3.5 Vyhodnocení cílových otázek

Všechny rozhovory probíhaly v příjemné atmosféře, dotazovaní respondenti jevíli snahu o spolupráci, dotazovaná oblast je velice zajímavá. Některé otázky však vyvolávaly místy až vyhocené emoce. Jednalo se o otázky číslo 12 a 13, kdy zejména otázka týkající se spolupráce chasy s úředníky města Pohořelice vyvolávala v respondentech nelibost a hněv. I když je od nekonání hodů v roce 2012 již poměrně velký časový odstup, většina členů chasy nemá tuto záležitost vnitřně uspořádanou a uzavřenou. Závěrečné otázky však dokázaly zklidnit rozjitřené emoce a rozhovor se vrátil do původní příjemné a klidné atmosféry. Všechny otázky byly jasně a srozumitelně zodpovězeny. Jsem přesvědčena, že rozhovor byl přínosem pro obě strany. Mně osobně dopomohl k zodpovězení otázek, které jsem si stanovila v této své bakalářské práci, respondentům mohl nabídnout utřídění svých myšlenek, postojů a názorů.

### 3.6 Dílčí závěr

Cílem mého výzkumu bylo zjistit vztah sociální skupiny chasy v Pohořelicích k folkloru. Dále jsem chtěla zmapovat vztahy mezi jednotlivými členy chasy a motivaci, která vedla stárky k účasti v chase. Podkladem pro výzkum bylo 15 otázek, které jsem předem pečlivě uvážila a naformulovala a některé z nich ještě doplnila o další, do hloubky zasahující podotázky. Standardizované rozhovory jsem vedla s šesti členy chasy.

Na základě odpovědí, které jsem získala od svých respondentů, jsem si utvořila názor, že chasa v Pohořelicích má k folkloru velmi pozitivní vztah a to i přesto, že kromě hodů se žádný z dotazovaných jinou pravidelnou folklorní činností nezabývá. Všichni respondenti označili svůj osobní vztah k folkloru za kladný. Shodné byly i odpovědi vyjadřující uspokojení nad tím, že se stali členy chasy a že svého někdejšího rozhodnutí nelitují.

Vzájemné vztahy mezi jednotlivými členy chasy lze charakterizovat jako velmi dobré. Respondenti uvádějí, že spolu navzájem udržují styky i mimo hody. V odpovědích často zaznívala slova jako přátelství, parta, kamarádství.

Za hlavní motivy, které vyplynuly z odpovědí dotazovaných, je možno označit již výše zmiňované přátelství, partu, kamarádství, dále možnost získávat nové zkušenosti, krása a bohatost kroje, uchování kulturní tradice a předávání kulturních tradic dalším generacím.

Z odpovědi nevyplýval jeden hlavní motiv, jedná se spíše o kombinaci a prolínání vždy několika motivů současně.

Z rozhovorů dále vyplynulo, že jednotliví členové chasy jsou velice zarmoucení skutečností, že se tradiční hody v roce 2012 v Pohořelicích nekonaly. Respondenti vidí příčinu v nezájmu města o tuto akci. Časové prodlevy a nejasná vyjádření města, které tuto záležitost provázely, ještě umocňují negativní emoce spojené s nekonanými hody.

## 4 ZÁVĚR

Je příjemné pozorovat a hovořit s mladými lidmi, kteří znají i něco jiného než internet, facebook, skype, chytré telefony a jiné vymoženosti dnešní doby. Je příjemné pozorovat, jak se mladí lidé snaží uchovávat tradice a zvyklosti předávané našimi předky z generace na generaci. Je příjemné pozorovat, že místo pasivní zábavy v televizi, v kině či na internetu se dnešní mladá generace dokáže bavit smysluplnou aktivní činností.

Cílem mé bakalářské práce bylo představit folklor jako významného socializačního činitele. V úvodní části jsem se proto věnovala socializačnímu procesu, který probíhá v různých časových etapách po celý náš život a v různých intenzitách formuje nás samé i naše okolí. Dále jsem se věnovala folklorním tradicím, které se dodnes uchovaly a které se provádějí během celého roku. K oběma těmto částem jsem hojně čerpala informace z literatury a odborných knih, které jsem si vypůjčovala ponejvíce v knihovnách Jiřího Mahena v Brně a Městské knihovně Pohořelice, která má ve svém fondu více než 22 tisíc svazků. Měla jsem za to, že v brněnské knihovně bude dostatek materiálu pro studium tematiky socializace a v místní knihovně naopak bude dostatek literatury se zaměřením k folklorním zvyklostem. Opak byl však pro mě velkým překvapením. Z brněnské knihovny jsem si ponejvíce odnášela knihy s folklorní tematikou, z místní knihovny pak publikace zaměřené na psychologii a sociologii. Snad právě proto jsem pojala myšlenku, že na vesnici či menších městech se folklor nečte, zde se folklor prostě žije. Tento názor jsem si podruhé uvědomila po dopsání a zejména po přečtení své bakalářské práce. Všimla jsem si totiž, že text obsahuje velké množství zcela specifických slov označujících ponejvíce předměty spojené s folklorem. Uvědomila jsem si, že i když jsou tyto výrazy pro mě zcela běžné a naprosto srozumitelné, nemusí se tak jevit náhodnému čtenáři této bakalářské práce. Z tohoto důvodu jsem do přílohy zařadila výrazový slovníček. Myšlenku o „žítí folkloru“ jsem si potřetí uvědomila při sestavování přílohy č. 2 Seznam obrázků. Člověk ani netuší, kolik fotografií s folklorní tematikou vlastně doma má, nehledá v tom žádnou extravaganci, naopak, považuje to za naprosto přirozenou součást života.

Svým výzkumem jsem chtěla zjistit vztah sociální skupiny chasy v Pohořelicích k folkloru. Jako dílčí výzkumné cíle jsem si stanovila zjistit, jaké jsou vztahy mezi jednotlivými členy chasy, a dále jsem byla zvědavá na motivy, které přiměly mladé dívky a chlapce k účasti na hodových slavnostech. Z odpovědí respondentů je možno se domnívat, že chasa má velmi pozitivní vztah k folkloru. Rozhořčení, zklamání a jiné silné emoce spojené s neko-

náním hodů v roce 2012 tuto domněnku o kladném vztahu chasy k folkloru ještě více podporují. Bylo by zajímavé v příštích letech sledovat budoucí vývoj největší folklorní události, kterou tradiční hody v Pohořelicích bezesporu představují. Vztahy mezi jednotlivými členy chasy považují za velmi dobré. Získané odpovědi ve mně vyvolaly dojem, že slovo kolektiv, parta, kamarád, není pro pohořelickou chasu jen prázdným bezobsažným pojmem. Tyto pojmy často zaznívaly i v souvislosti s motivací k účasti v chase a tvořily tak spolu s možností nabytí nových zkušeností a s uchováním a předáváním kulturních tradic dalším generacím provázaný celek.

Folklor je příležitost pro vzájemné obohacování se, poznávání jiných i sebe, pro radost ze společně vykonaného díla. Vesnický člověk měl odjakživa blíže k půdě i k sousedovi, folklorní zvyklosti šly vždy ruku v ruce s přírodním kalendářem. Snad možná i proto se dnešní upachtěný člověk i z většího města rád nechává vtáhnout do jakési zakotvenosti, kterou folklor, spolu s úctou k předchozím generacím a pýchou na vlastní kořeny, v hojné míře nabízí.

Socializace a folklor má k sobě velmi úzký vztah. V každém z těchto pojmů lze nalézt atributy komunikace. Komunikace nás samých se sebou, komunikace a interakce s jinými lidmi. Folklorní komunikace navíc v sobě nese specifičnost v podobě úcty k předchozím generacím a pýchy na svůj rodný kraj. Tato témata jsou mi velmi blízká, obzvláště z pohledu mého studijního oboru Sociální pedagogiky. Vždyť právě ponejvíce sociální pedagogika se orientuje zejména na výchovný proces, na upevňování žádoucího rozvoje osobnosti, na rozvoj takových vlastností, jakými je lidská slušnost, poctivost, úcta a morálka.

**SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY**

BAKOŠOVÁ, Zlatica, 2008. *Sociálna pedagogika ako životná pomoc*. 3.vyd. Bratislava: Public promotion, s. r. o. ISBN 978-80-969944-0-3.

BENEŠ, Bohuslav, 1990. *Česká lidová slovesnost*. 1.vyd. Praha: Odeon. ISBN 80-207-0181-8.

GOLEMAN, Daniel, 1997. *Emoční inteligence. Proč může být emoční inteligence důležitější než IQ*. (Přel. Bílková, M.) 1. vyd. Praha: Columbus. ISBN 80-859-2848-5.

JANDOUREK, Jan, 2001. *Sociologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-717-8535-0.

KELLER, Jan, 2008. *Úvod do sociologie*. 5. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 978-80-86429-39-7.

KRAUS, B., POLÁČKOVÁ V., 2001. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido - edice pedagogické literatury. ISBN 80-7315-004-2.

LANGHAMMEROVÁ, Jiřina, 2007. *Čtvero ročních dob v lidové tradici*. Praha: Petrklíč. ISBN 978-80-7229-171-7.

LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ D., 2006. *Vývojová psychologie*. 2. vyd. Praha: Grada, Psyché (Grada). ISBN 80-247-1284-9.

NĚMEC, Jiří, 2002. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času pro doplňující pedagogické studium*. Brno: Paido - edice pedagogické literatury. ISBN 80-731-5012-3.

PÁVKOVÁ, J., HÁJEK, B., 2002. *Pedagogika volného času*. 3. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-717-8711-6.

SHAPIRO, Lawrence E., 1998. *Emoční inteligence dítěte a její rozvoj*. (Přel. Kašparovská, H.) 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-717-8238-6.

SVOBODOVÁ, Vlasta, 2002. *Kalendář trochu historický*. Brno: Šimon Ryšavý. ISBN 80-861-3777-5.

TOUFAR, Pavel, 2004. *Český rok na vsi a ve městě*. 1.vyd. Třebíč: Akcent. ISBN 80-726-8276-8.



VÁGNEROVÁ, Marie, 2000. *Vývojová psychologie*. 1.vyd. Praha: Portál. ISBN 80-717-8308-0.

VÁŽANSKÝ, Mojmír, 2001. *Základy pedagogiky volného času*. 2. vyd. Brno: Print-Typia, spol. s r. o. ISBN 80-86384-00-4.

Internetový zdroj:

*Folklorní sdružení: Konkretizace programu v roce 2012* [online]. [cit. 3. dubna 2012, 17.18 H]. Dostupné z: <http://www.folklornisdruzeni.cz/konkretizace-programu-x-valne-hromady-fos-cr-programove-priority-fos-cr-v-roce-2012>.

*Wikipedie: Jízda králů* [online]. [cit. 5. ledna 2013, 16 H]. Dostupné z: [http://cs.wikipedia.org/wiki/J%C3%ADzda\\_kr%C3%A1l%C5%AF](http://cs.wikipedia.org/wiki/J%C3%ADzda_kr%C3%A1l%C5%AF).

## SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: výrazový slovníček

Příloha P II: seznam obrázků

Příloha P III: přepis rozhovorů

## **PŘÍLOHA P I: VÝRAZOVÝ SLOVNÍČEK**

Hlavní stárka a stárek: zvolený krojovaný pár, který je hlavním organizátorem celých hodů, role časově i finančně náročná, role spojená s velkou prestiží

Hodové právo: ozdobená, většinou dřevěná hole, symbolizuje propůjčení moci chase v době konání hodů

Chasa: skupina krojovaných, tedy stárky a stárce

Juchačka: specifická skleněná nádoba na víno plnící funkci džbánu

Kraslice: ozdobené vejce, většinou barevně vymalované

Koštovačka: sklenička na víno o obsahu 1 dcl

Líto či lítečko: symbol přicházejícího jara

Májka či maja: vysoký, odkůrovaný, bohatě ozdobený strom, vztyčený většinou na návsi

Obchůzka: obchází se město či vesnice dům od domu a zve se na hody, nabízí se víno a koláčky, vybírají se dobrovolné drobné příspěvky od občanů

Pomlázka: upletený „bič“ z proutí, též akt symbolického omlazení žen a dívek

Sklepník: člen chasy, který má oblečený jiný kroj než ostatní a jehož starostí je starat se o víno během celých hodů

Smrtka či Morana: symbol odcházející zimy

Stárek: chlapec v kroji

Stárka: dívka v kroji

Voňka: z pentlí vyrobená ozdoba mužského kroje připnutá na vestičku, většinou kruhového tvaru s „ocasem“ sahajícím často až ke kotníkům

Zahrávky: odpolední tancování pod májou. Příležitost pro rodinné setkání všech generací

## PŘÍLOHA P II: SEZNAM OBRÁZKŮ



Obr. 1: *Morena ve školce*. Autor neznámý. Brno, 1997.



Obr. 2: *Moreno, máš škaredý koleno*. Újezd, 1993.



Obr. 3: *Pálení čarodějnic*. Březina, 2005.



Obr. 4: *Jak dlouho se zdobí májka? Dlouho!* Pohořelice, 2007.



Obr. 5: *Veselá chasa.* Přibice, 2005.



Obr. 6: *To máte voňku, koštovačku, májku, pódium...* Pohořelice, 2008.





Obr. 7: *Příprava věnce na májku*. Pohořelice, 2008.



Obr. 8: *Multigenerační chasa*. Březina, 2003.



Obr. 9: *Drobotina*. Přibice, 2005.



Obr. 10: *Chasnik su já veliký*. Strážnice, 2003.



Obr. 11: *Strážnické slavnosti*. Strážnice, 2003.



Obr. 12: *Ukončená ve sklepě*. Vinný sklep Damnice 2009.





Obr. 13: *Znojenské vinobraní*. Znojmo, 1996.



Obr. 14: *Mocnosti nebe a pekla*. Pohořelice, 2004.



Obr. 15: *Betlém Fischerová-Kvěchová*. Pohořelice, 2010.





Obr. 16: *Masopust v Omicích u Brna.. Omice, 1993.*



Obr. 17: *A přece přišli.....aneb ranní nedělní bohoslužba. Pohořelice, 2009.*



Obr. 18: *Mužská vestička s voňkou, v pozadí juchačka. Pohořelice, 2007.*

## PŘÍLOHA P III: PŘEPIS ROZHovorŮ

Přepis rozhovoru č. 1:

O1: Zabýváš se folklorem pravidelně i při jiné činnosti mimo hody?

SŽ1: Ne

O2: Víš o možnosti zabývat se folklorem v místě svého bydliště mimo hody?

SŽ1: Ano,

O jaké kroužky či jiné aktivity se jedná?

DDM něco takového dělá. Konkrétně nevím, ale je tam taneční, to vím 100%, protože jsem je viděla kdesi vystupovat. Úplný mrňata, bylo to hezký.

O3: Zaměříme se na hody. Co tě přimělo k tomu stát se členem pohořelické chasy?

Jaký byl tvůj motiv?

SŽ1: Krásné a bohaté kroje, společnost pohodových lidí, nové zkušenosti. Tak nějak všechno dohromady.

O4: Čeho si na hodech ceníš nejvíce a co Ti naopak činí největší potíže?

SŽ1: Je tam skvělá parta. Jsme tým, když něco posere jeden, tak to odskáčou za něj všichni. Největší potíže jsou, když se ze stárků někdo opije tak, že o sobě neví a když v té partě je nějaký takovej blbec, tak to všem pokazí náladu.

O5: Byla jsi v kroji jednou, nebo opakovaně? Pokud opakovaně, byly důvody a motivy vždy stejné?

SŽ1: Opakovaně. V Pohořelicích 2x v Příbčicích 1x, jo, a pak ještě v Malešovicích, ale tam se mi to moc nelíbilo, tam to bylo blbí. Malej sál, plná prdel lidí, nahulený... lepší jsou hody venku, pod širákem. Důvody? No ty už jsem uvedla. Stejný. Dobrá banda, a taky dělat něco jinýho, než objíždět víkend co víkend diskotéky. A taky je hezký, že se u toho bavili lidi. Cizí lidi. Prostě ten pocit dělat něco pro někoho jinýho.

O6: Říká se, že šaty dělají člověka. Cítíš nějaký rozdíl, když si oblékneš kroj?

Pokud ano, v čem je to jiné, co tuto změnu způsobuje?

SŽ1: Jo, víc lidí na tebe kouká a je to nepohodlné. Jsi v tom navlečená jak kukuřice v obalu, pořádně se ani hýbat nemůžeš.

O: A líbí se Ti kroje?

SŽ1: Moc, ale škrobit bych je teda fakt nechtěla.

O7: Udržujete styky mezi chasou i mimo hody? Tobě to tak vyhovuje?

SŽ1: Ne s celou, ale s pár lidmi ano. Jo, vyhovuje, nikdy jsme nebyli celá skvělá parta, vždycky se našel nějaký vůl nebo lidi, co jsou zvláštní.

O8: Jaká byla reakce tvé rodiny po oznámení tvého členství v chase?

SŽ1: Maximální spokojenost, maximální účast, maximální podpora, a i na zkoušení kroje došlo. Mamka váží asi 3x víc než já, ale kroj je na mašličky a tkaničky, takže se do toho vešla. Akorát si nedopla živůtek.

O9: Jaká byla reakce tvých vrstevníků?

SŽ1: „Ty vole, ty se jdeš ožrat zadarmo? Naliješ mi pak nenápadně taky, jo?“ Takže asi dobrá. Jenže ono to není jenom o chlastu. Však víte, jaký jsme měly všechny puchýře. Ale to každý musí vyzkoušet sám. A není to jenom ty tři dny v kroji. Je to i ten půlrok předem.

O10: Domníváš se, že chasa svým působením pozitivně ovlivňuje vztah k folkloru i ostatních obyvatel?

SŽ1: To je těžké hodnotit, jak říkám, když je super chasa a jde to na ní vidět, že se všichni skvěle baví, tak určitě ano. Když se někdo v kroji válí ožralej jak prase, tak je to spíš naopak. Ale v naší chase se to nestalo. Všichni se hlídáme navzájem. Jo, někdo opilý byl už dost, hlavně po oficiálním ukončení, takže to už vlastně ani hody nejsou, ale nikdy a nikdo ne natolik, aby ležel a nevěděl o sobě. Tak to zase teda ne.

O11: Co bys doporučovala na posílení prestiže hodů a zachování tradic?

SŽ1: Nic. Myslím si, že ta tradice zanikne, je těžké, skoro nemožné ji ještě posílit. Lidé pomalu už ani nevyhledávají dechovky, hody jsou spíš pro babičky.

O12: Jak vnímáš spolupráci chasy s úředníky města Pohořelice?

SŽ1: Nevím, asi dobrá, já jsem s nimi do styku nepřišla. To se spíš zeptejte hlavního páru. Ale fakt je, že hody už nejsou. Město o ně nemá zájem.

O: A víš proč?

SŽ1: Ne, to nikdo neví. Do poslední chvíle to vypadalo, že hody budou.

O: Mrzí tě to?

SŽ1: A víte že už ani ne? Já se nikam vnucovat nepotřebuju.

O13: Zaznamenala jsi akci Slavnosti města Pohořelice? Jaký je tvůj subjektivní názor na tuto celovíkendovou akci?

SŽ1: Ano, to snad každý, ne? Miluju slavnosti, všude jsou lidi, plno jídla, pití, super atmosféra, a hlavně z každého stylu něco, takže ano, mám raději slavnosti než hody! Zároveň si myslím, že do měst hody nepatří, že je to spíše pro vesnice a mám názor, že vesnicové hody jsou vždy lepší než ve městech, kde jde strašně málo párů, ale ve vesnicích jde půlka vesnice. Přibice mají super hody.

O14: Vrať se, prosím, do doby, kdy jsi zvažovala své členství v chase. Kdybys věděla, co všechno tě čeká, kladné i záporné, kdybys měla tehdy své dnešní zkušenosti, jak se domníváš, že by ses byla tehdy rozhodla?

SŽ1: Asi stejně, hody mi zanechaly spoustu zkušeností, třeba jak se tancuje, nebo jak ušít chlapovi na vestu takovou tu placku – jo, voňka, já si nemohla vzpomenout, jak se dělají růže, jak se léčíš z kocoviny, jak se chodí čurat v kroji a tak.

O15: Umíš definovat svůj osobní vztah k folkloru? Jak bys jej vyjádřila?

SŽ1: Mám určitě kladný vztah, i když nemusí to být časté. Tak 4x za rok úplně ideální.

O: Tomu nějak moc nerozumím

SŽ1: No třeba jako že na jaře masopust, v létě hody, na podzim a v zimě taky něco.

O: Děkuji za Tvůj čas a námahu. Ještě poprosím o tvůj věk a zda jsi student, či už pracuješ.

SŽ1: 22, pracující.

Přepis rozhovoru č. 2:

O1:Zabýváš se folklorem pravidelně i při jiné činnosti mimo hody?

SŽ2: Ne

O2: Víš o možnosti zabývat se folklorem v místě svého bydliště mimo hody? O jaké kroužky či jiné aktivity se jedná?

SŽ2: Ano, folklorní kroužek Rozmarýnek – je pro děti.

O3: Zaměříme se na hody. Co tě přimělo k tomu stát se členem pohořelické chasy?

Jaký byl tvůj motiv?

SŽ2: Možnost připojit se ke kulturnímu dění v naší vesnici. Taky zábava, protože hody jsou zábava.

O4: Čeho si na hodech ceníš nejvíce a co Ti naopak činí největší potíže?

SŽ2: Srandy, zábavy, i když mě teda vždycky děsně bolely nohy. Potíže? Asi ty nohy. Jo, taky se mně líbí, že můžeme pobavit ostatní. A taky předat kousek tradice zase o něco dál. Jo a k těm potížím si napište i zpívání. To mně teda tady dělá potíže.

O5: Byla jsi v kroji jednou, nebo opakovaně? Pokud opakovaně, byly důvody a motivy vždy stejné?

SŽ2: Opakovaně, byla jsem 2x, bylo to dobrý. Šla bych zase, kdyby hody byly. Důvod? Bavilo mě to, měla jsem dobrýho stárka. Byli jsme v páru i poprvé. Jo, bylo to dobrý. Takže motiv byl pokaždé stejný. Zábava a dobrý stárek, dobrá celá banda. Teda jako chasa.

O6: Říká se, že šaty dělají člověka. Cítíš nějaký rozdíl, když si oblékneš kroj? Pokud ano, v čem je to jiné, co tuto změnu způsobuje?

SŽ2: Je to jiné. Kroj vzbuzuje respekt a zodpovědnost, protože reprezentují celou naši vesnici, naše tradice, a hody jako takové vůbec. Víte co mě třeba vadí? Zapálit si špinku. V kroji je to takový blbý. Ale to nikam nepište, protože naši neví, že hulím.

O: Neboj, je to naprosto anonymní. Jenom si poznamenám Tvůj věk a zda jsi student nebo už pracuješ. Žádná jména.

SŽ2: 22, studentka

O7: Udržujete styky mezi chasou i mimo hody? Tobě to tak vyhovuje?

SŽ2: Ano, s většinou holek se setkáváme i mimo hody. Jo, je to dobrý, vyhovuje mi to. Jdem si sednout na dvojku, nebo chodíme do hotelu na pizzu, bavíme se, občas jedem spolu na koupák, v létě chodíme do Cvrček na splav. A taky se často potkáme u „králíka“ na zahradě, mají altánek, tak tam taky někdy zůstanem kecat třeba celou noc.

O8: Jaká byla reakce tvé rodiny po oznámení tvého členství v chase?

SŽ2: Všichni z toho byli nadšení, moc se jim to všem líbilo.

O9: Jaká byla reakce tvých vrstevníků?

SŽ2: To bylo různý. Někteří byli nadšení, jiným to bylo jedno. Jak kdo.

O10: Domníváš se, že chasa svým působením pozitivně ovlivňuje vztah k folkloru i ostatních obyvatel?

SŽ2: Určitě, záleží ale na tom, jaká je chasa. Pokud je sehraná a vzorně reprezentuje, určitě naláká i více stárků do dalšího roku a obyvatelé se přijdou rádi podívat znovu.

O11: Co bys doporučovala na posílení prestiže hodů a zachování tradic?

SŽ2: Aby se zapojili více mladí lidé, děti. Třeba se mi líbilo, že u nás vystupoval Dunajánek. Byli sice pozvaní od vedle, ale je to hezký, když mrňata mají kroje.

O12: Jak vnímáš spolupráci chasy s úředníky města Pohořelice?

SŽ2: Já nevím, ty potřebné věci dovezli vždycky kluci. Na obchůzku s náma chodila policajtko, byla fajn. Spolupráce bývala fajn. Ale teď už město hody nechce.

O: Proč?

SŽ2: To teda fakt nevím. Kvůli penězům to asi nebude, protože jsme sehnali sponzory a stejně hody nejsou. Fakt nevím. Jsem z toho znechucená.

O: A co příští rok? Jak myslíš, že to dopadne?

SŽ2: Tak to teda fakt nevím. Byla by velká škoda, kdyby hody zanikly. Ale nevím.

To neví nikdo.

O13: Zaznamenala jsi akci Slavnosti města Pohořelice? Pokud ano, jaký je tvůj subjektivní názor na tuto celovíkendovou akci?

SŽ2: Jo, zaznamenala jsem je, moc se mi nelíbí. Plno lidí, kravál, vstupné se sice neplatí, ale to u vietnamčičků na tržišti taky ne.

O14: Vrať se, prosím, do doby, kdy jsi zvažovala své členství v chase. Kdybys věděla, co všechno tě čeká, kladné i záporné, kdybys měla tehdy své dnešní zkušenosti, jak se domníváš, že by ses byla tehdy rozhodla?

SŽ2: Určitě stejně. Mám na to dobrý vzpomínky. Je škoda, že to dopadlo tak blbě. Ale třeba se to znovu obnoví. Já bych už ale nešla, bude třeba novou partu. Naše banda to už zapíchla.

O15: Umíš definovat svůj osobní vztah k folkloru? Jak by jsi jej vyjádřila?

SŽ2: Folklor mám ráda. Tance, písničky, dělá mi radost předávat alespoň kousek z něj dále.

O: Děkuji za Tvůj čas a námahu. Moc jsi mi pomohla.

Přepis rozhovoru č. 3:

O1: Zabýváš se folklorem pravidelně i při jiné činnosti mimo hody?

SŽ3: Ne

O2: Víš o možnosti zabývat se folklorem v místě svého bydliště mimo hody?

SŽ3: Ne

O: Fakt ne?

SŽ3: No fakt, akorát vím o těch hodech.

O3: Zaměříme se na hody. Co tě přimělo k tomu stát se členem pohořelické chasy? Jaký byl tvůj motiv?

SŽ3: Hlavně přátelé a nová zkušenost. A taky tradice. Takový mix všeho.

O: Nová zkušenost?

AŽ3: Já jsem nikdy nikde nic nedělala na veřejnosti. A strašně jsem se styděla. Kdybych to měla dělat sama, tak bych nikdy nešla. Ale takhle jsem byla jedna z mnoha, nebyla jsem tam já, byla tam chasa. Byla jsem jenom jedna součástka. Já nevím, jestli mi rozumíte, já to asi neumím říct, je to jen takový pocit. No, poprvé jsem se hrozně bála, podruhé jsem si hodů už dost užívala. Víte, já nebyla jenom jednou. Vždycky jsou hody super a já na ně moc ráda vzpomínám. Možná že to to vůbec nejlepší, co jsem kdy zažila.

O4: Čeho si na hodech ceníš nejvíce a co Ti naopak činí největší potíže?

SŽ3: Je tam spousta zážitků. Můžeme chodit tancovat pro pěkný kluky, všichni na nás koukaj, asi se líbíme, je to něco jinýho. Ráno kocovina, to je děsný, když se v neděli ráno vstává do kostela, taky z občůzky jsem dolezla skoro po čtyřech, je to náročný, chtělo by to k dispozici auto, který by nás vozilo. Nebo žebřiňák, to by bylo stylovější. Taky je blbý, když se některej stárek ožere jak to prase. Stárka ho pak musí nějak dostat domů a místo

aby se starala sama o sebe, tak se stará o někoho, kdo neví, kdy už má dost. Ale hody jsou skvělý, bezvadně se na ně vzpomíná. Ha ha ha, pamatuje na Pavla? Ha ha ha...

O5: Byla jsi v kroji jednou, nebo opakovaně? Pokud opakovaně, byly důvody a motivy vždy stejné?

SŽ3: Opakovně. Většina z nás byla vícekrát. Jak se to jednou zkusí, už nechceš jinak...

O: A ty důvody, proč jsi šla znovu?

SŽ3: No, jak už jsem říkala, spousta zážitků, jsme dobrá parta, je to dobrý.

O6: Říká se, že šaty dělají člověka. Cítíš nějaký rozdíl, když si oblékneš kroj?

Pokud ano, v čem je to jiné, co tuto změnu způsobuje?

SŽ3: Ne, žádný rozdíl v tom nevidím, akorát si člověk musí dávat pozor, aby to někde nezašpinil nebo neroztrhal. Kroj totiž vůbec není levná záležitost.

O7: Udržujete styky mezi chasou i mimo hody? Tobě to tak vyhovuje?

SŽ3: Ano, potkáváme se. Je to fajn. Když začneme vzpomínat na hody, tak se teda dost pobavíme. To je zvláštní, na ty špatný věci se zapomene hned, zůstane jen to dobrý.

O: Co špatného máš na mysli?

SŽ3: No třeba jak jsme byli všichni unavení, jak jsme ráno museli vstávat na mši a tak.

O8: Jaká byla reakce tvé rodiny po oznámení tvého členství v chase?

SŽ3: Měli radost. Jo a děkuju za to DVD, je fakt dost dobrý. Mamka ho pouštěla pak každé návštěvě, co k nám přišla.

O9: Jaká byla reakce tvých vrstevníků?

SŽ3: Spíš byli překvapení.

O: Proč asi?

SŽ3: Protože chodím ráda na disky, tak mě znaj spíš jinak, než v kroji.

O: Kroj a diskotéky se nerýmují?

SŽ3: Naopak, dobře se to doplňuje. V sobotu na sále odpoledne zkouška, večer pak diskotéka.

O10: Domníváš se, že chasa svým působením pozitivně ovlivňuje vztah k folkloru i ostatních obyvatel?



SŽ3: Určitě ano.

O11: Co bys doporučovala na posílení prestiže hodů a zachování tradic?

SŽ3: Určitě větší propagaci této tradice, zaslouží si to.

O12: Jak vnímáš spolupráci chasy s úředníky města Pohořelice?

SŽ3: Myslím si, že spolu moc nevychází. Pohořelice se moc nesnaží zlepšit úroveň tohoto folkloru.

O: Proč v roce 2012 hody nebyly?

SŽ3: Až to zjistíte, řeknete mi to?

O: A co příští rok?

SŽ3: To je ve hvězdách.

O13: Zaznamenala jsi akci Slavnosti města Pohořelice? Pokud ano, jaký je tvůj subjektivní názor na tuto celovíkendovou akci?

SŽ3: Akci jsem zaznamenala, byla jsem spokojená. Pohořelice si na slavnostech dávají záležet. Škoda, že se to o hodech říct nedá.

O14: Vrať se, prosím, do doby, kdy jsi zvažovala své členství v chase. Kdybys věděla, co všechno tě čeká, kladné i záporné, kdybys měla tehdy své dnešní zkušenosti, jak se domníváš, že by ses byla tehdy rozhodla?

SŽ3: Určitě bych se zúčastnila. I když je to náročný, určitě bych šla znovu.

O15: Umíš definovat svůj osobní vztah k folkloru? Jak bys jej vyjádřil?

SŽ3: K folkloru mám kladný vztah, jenom mě mrzí, že naše město hody moc nepodporuje.

O: Tak, máme hotovo, děkuji za čas a námahu. Ještě poprosím o Tvůj věk a jestli jsi student nebo už pracuješ.

SŽ3: Je mi 19, studující.

Přepis rozhovoru č. 4:

O1: Zabýváš se folklorem pravidelně i při jiné činnosti mimo hody?

Sm1: Ne

O2: Víš o možnosti zabývat se folklorem v místě svého bydliště mimo hody?

Pokud ano, o jaké kroužky či jiné aktivity se jedná?

Sm1: DDM Pohořelice, ale přesný název kroužku neznám. A taky liduška – hraní na nějaké nástroje se taky počítají, že? Jo a keramika. Ale ta už je asi zrušená, nevím.

O3: Zaměříme se na hody. Co tě přimělo k tomu stát se členem pohořelické chasy?

Jaký byl tvůj motiv?

Sm1: Krásné kroje, hezký holky, společnost pohodových lidí, nové zkušenosti, dokázat si, že na to mám. Je toho víc a těžko říct, co bylo to hlavní.

O4: Čeho si na hodech ceníš nejvíce a co Ti naopak činí největší potíže?

Sm1: Zážitky, ty jsou teda fakt nepřekonatelný. Třeba Pavel, ten to má až nadosmrti. Nejvíce si cením snad všeho, od organizace, až k samotnému uklízení. Potíž mi činí to, že lidé nejsou už na hody tolik zvyklí, berou to občas pasivně.

O: Jak to myslíš „pasivně“?

Sm1: Prostě se lidi neumí bavit sami. Čekají, že je pobaví někdo jiný. Ale naštěstí ne všichni.

O5: Byl jsi v kroji jednou, nebo opakovaně? Pokud opakovaně, byly důvody a motivy vždy stejné? Pokud byly motivy rozdílné, jaké byly, co je způsobilo?

Sm1: 3x, důvody vždycky stejné. Dobrá parta, zábava, i když je to teda dřina, stojí to akt za to.

O6: Říká se, že šaty dělají člověka. Cítíš nějaký rozdíl, když si oblékneš kroj? Pokud ano, v čem je to jiné, co tuto změnu způsobuje?

Sm1: Člověk si připadá zvláště, jedinečně, upoutá na sebe určitou pozornost. Hlavně holky. A my stejně většinou chodíme pořád spolu.

O7: Udržujete styky mezi chasou i mimo hody?

Sm1: Jak s kým, celá chasa, kompletně celá chasa se nescházíme pravidelně. To by snad ani nešlo, každý máme svůj program. Ale s většinou se potkávám.

O: Tobě to tak vyhovuje?

Sm1: Vyhovuje.

O8: Jaká byla reakce tvé rodiny po oznámení tvého členství v chase?

Sm1: Jednoznačně dobrá, moc se jim to líbí.

O9: Jaká byla reakce tvých vrstevníků?

Sm1: Většina vrstevníků byla v chase také, najdou se však jedinci, kteří tuto slavnost nechápou, proto se tomu jen smějí, nebo se k tomu raději nevyjadřují.

O10: Domníváš se, že chasa svým působením pozitivně ovlivňuje vztah k folkloru i ostatních obyvatel?

Sm1: Určitě ano, a je to i potřeba.

11: Co bys doporučoval na posílení prestiže hodů a zachování tradic?

Sm1: Více informací lidem, letáky, besedy, aby lidé věděli, že to je slavnost a ne jen nějaký výmysl. A možná i vstup zdarma. Na slavnosti přijdou lidé mraky, protože je to úplně zadarmo. Ale to jsme zase u financí. Město na hody nedá tolik peněz.

O12: Jak vnímáš spolupráci chasy s úředníky města Pohořelice?

Sm1: Docela dobře, teda pokud hody byly...

O: A proč už hody nejsou?

Sm1: Ne, o tom se nechci bavit.

O: Problém v chase?

Sm1: Ne, chasa za to nemůže. Město z nás udělalo totální magory. Už začaly zkoušky na sále, bylo nás asi 13 párů, do poslední chvíle se nevědělo, jestli nám město peníze dá nebo ne. My jsme se domluvili, že seženeme sponzory a sehnali jsme. Taky jsme se rozhodli, že poprvé v historii hodů si kroje budou platit páry samy. Ale ani to nepomohlo. Kdyby nám hned na rovinu řekli, že nechtějí hody, ale tahali nás za nos do poslední chvíle. Od města je to hnusná podpásovka.

O: Budou hody v roce 2013?

Sm1: Nechci být pesimista, nevím.

O13: Zaznamenal jsi akci Slavnosti města Pohořelice? Pokud ano, jaký je tvůj subjektivní názor na tuto celovíkendovou akci?

Sm1: Na tuto slavnost se každoročně těším, vždy něčím překvapí.

O: Jak to myslíš?

Sm1: No, jako že se tam potkám se spoustou lidma, třeba ze školy, nebo tak, pokecáme, dáme pivko a tak.

O14: Vrať se, prosím, do doby, kdy jsi zvažoval své členství v chase. Kdybys věděl, co všechno tě čeká, kladné i záporné, kdybys měl tehdy své dnešní zkušenosti, jak se domníváš, že by ses byl tehdy rozhodl?

Sm1: Stejně jako dřív, šel bych do toho. Bez váhání.

O15: Umíš definovat svůj osobní vztah k folkloru? Jak bys jej vyjádřil?

Sm1: Hody jako takový jsou super, ale folklor obecně? Pff, to teda fakt nevím.

Ale asi jo.

O: Dík za odpovědi, ještě poprosím o tvůj věk a zda jsi student, či už pracuješ.

Sm1: Je mi 20, jsem pracující.

Přepis rozhovoru č. 5:

O1: Zabýváš se folklorem pravidelně i při jiné činnosti mimo hody?

Sm2: Ne.

O2: Víš o možnosti zabývat se folklorem v místě svého bydliště mimo hody?

Pokud ano, o jaké kroužky či jiné aktivity se jedná?

Sm2: Pro malé děti je na DDM taneční kroužek, pro dospělé tady ale není nic.

O: Mrzí tě to?

Sm2: Docela jo, myslím, že by tam chodilo hodně lidí. Snad celá naše chasa. A určitě by se přidali i ostatní. My jsem třeba přemýšleli, že by hody mohly být napříč generacemi. Rodiče v kroji, děti v kroji. Když jsme to každý řekl doma, většina rodičů byla pro, moc se jim to líbilo. Ono totiž málo věcí už děláme s našima rodičema společně. Na dovolenou teda rozhodně nejezdíme, každý si žijeme svým životem, stejně se rodiče vždycky jdou na nás podívat, a tak by se nejen dívali, ale i aktivně se zapojili. Bylo by hezký mít společnou fotku, všichni v kroji. V chase je i moje sestra, tak u nás by to bylo fakt na 100 %. Jenže z hodů sešlo.

O3: Zaměříme se na hody. Co tě přimělo k tomu stát se členem pohořelické chasy?

Jaký byl tvůj motiv?

Sm2: Začlenění do místní komunity, uchování kulturní tradice, předání tradice mladším. Hody jsou super, všichni se bavíme společně. Hody - to je vlastně konec té půlroční práce předem, je to vlastně vyvrcholení.

O4: Čeho si na hodech ceníš nejvíce a co Ti naopak činí největší potíže?

Sm2: Že jsme se vždycky nějak dohodli, všichni, že se nám to vždycky povedlo, a že jsme poté dostávali děkovné dopisy a e-maily.

O:Fakt? A od koho?

Sm2: No třeba od Trumpešové, ale to tam nepiš, já si to už nepamatuju, ale bylo jich víc.

O: A ty potíže?

Sm2: Největší potíže byl přístup města. Z pohledu celé chasy byl přístup města k nám a k celým hodům. Byl problém uvolnit 15 tisíc na hody, ale na slavnosti se klidně uvolní kolem 600 tisíc. Část je sice od sponzorů, ale ať mně nikdo neříká, že na hody město nemůže oslovit sponzory taky.

O5: Byl jsi v kroji jednou, nebo opakovaně?

Sm2: Opakovaně. Přemýšlím, kdy jsem šel poprvé do kroje, no, to už je teda hodně dávno. V kroji jsem byl..... asi 8x, nejen v Pohořelicích. Jednou se mi taky stalo, že jsem se přijel kamsi podívat jak na vysočině dělí víno. Červené, červené kyselé, bílé a bílé kyselé. No a do večera jsem byl v kroji za stárka.

O: Proč jsi byl vícekrát?

Sm2: Baví mě to. Je to sice děsná dřina, ale je to dobrý, když se to povede a lidi se baví. Chasa i obyvatelé.

O6: Říká se, že šaty dělají člověka. Cítíš nějaký rozdíl, když si oblékneš kroj?

Pokud ano, v čem je to jiné, co tuto změnu způsobuje?

Sm2: Ano, cítím. Je to pocit slavnosti. Kroj je jako když si vezmeš sako.

O7: Udržujete styky mezi chasou i mimo hody? Tobě to tak vyhovuje?

Sm2: Jo, udržujeme. V hospodě, většinou, scházíme se jak kdy, s někým častěji, s někým míň. Jak má kdo náladu, jak má kdo čas. Máme bezva vzpomínky. Třeba když byly poslední hody, tak vypadla elektřina, strašně přšelo, tím pádem se celé hody kolem 23 hodiny zrušily, a nám nezbylo nic jiného, než se s celou chasou zavřít na sál, všichni my plus ještě pár skalních příznivců. Společně jsme vyžrali 60 litrů vína a ještě něco k tomu. No asi to tak vycházelo 2 litry na každého. Ale to se bavíme jenom o víně.

O8: Jaká byla reakce tvé rodiny po oznámení tvého členství v chase?

Sm2: Dobrá.

O9: Jaká byla reakce tvých vrstevníků?

Sm2: Dobrá, někteří byli překvapeni, možná někteří i záviděli. Někteří se přidali, některým to nic neříká, každý má svůj názor.

O10: Domníváš se, že chasa svým působením pozitivně ovlivňuje vztah k folkloru i ostatních obyvatel?

Sm2: Samozřejmě. Všichni se sejdeme na hodech, scházíme se dopředu, je to prima parta, je to fajn. Kromě vykuřování a vysedávání v parku, jak někteří hodnotí všechny mladé, jsme dokázali, že umíme zorganizovat akci pro celé město a jeho okolí.

O11: Co bys doporučil na posílení prestiže hodů a zachování tradic?

Sm2: Na posílení hodů bych doporučoval větší zájem ze strany města o tuto tradici, podporu místních mladých, kteří si na hodech vyzkouší své organizační schopnosti, zodpovědnost. A taky vytrvalost.

O12: Jak vnímáš spolupráci chasy s úředníky města Pohořelice?

Sm2: Nějak slušně?...tam žádná spolupráce ani není. Všechno si kompletně zařizujeme sami, od města vyžadujeme maximálně pomoc od rychlé roty a zapůjčení podia a jiných věcí, které leží ve skladu. Ale i to jim asi je hodně. Kurva, dělej to pro svoje lidi!

O: Jak vidíš hody v roce 2013?

Sm2: Nevidím, nevím.

O13: Zaznamenal jsi akci Slavnosti města Pohořelice? Pokud ano, jaký je tvůj subjektivní názor na tuto celovíkendovou akci?

Sm2: Ano, názor? Je to komerce a zviditelnění města.

O14: Vrať se, prosím, do doby, kdy jsi zvažoval své členství v chase. Kdybys věděl, co všechno tě čeká, kladné i záporné, kdybys měl tehdy své dnešní zkušenosti, jak se domníváš, že by ses byl tehdy rozhodl?

Sm2: Stejně, ničeho nelituju, leda přístupu města.

O15: Umíš definovat svůj osobní vztah k folkloru? Jak bys jej vyjádřil?

Sm2: Dobrý, folklor je odkaz z historické doby do moderního světa a je potřeba tuto tradici a zvyky nadále uchovávat, stejně třeba jako Vánoce.

O: Poslední otázka: Tvůj věk a zda jsi student, či již pracuješ...

Sm2: 22, studuji.

O: Moc děkuji.

Přepis rozhovoru č. 6:

O1: Zabýváš se folklorem pravidelně i při jiné činnosti mimo hody?

Sm3: Ne.

O2: Víš o možnosti zabývat se folklorem v místě svého bydliště mimo hody?

Pokud ano, o jaké kroužky či jiné aktivity se jedná?

Sm3: DDM pro děcka, liduška. Pro dospěláky vím jenom o country.

O3: Zaměřme se na hody. Co tě přimělo k tomu stát se členem pohořelické chasy? Jaký byl tvůj motiv?

Sm3: Kolektiv, parta, kamarádi, stárky, hlavně ta moje. Jo, to si tam poznamenejte, hlavně ta moje, doufám, že to bude čist. Ha ha ha. A taky jsem si to chtěl vyzkoušet.

O4: Čeho si na hodech ceníš nejvíce a co Ti naopak činí největší potíže?

Sm3: Právě té party, souhry, děcek. Mám spoustu zážitků. Škoda, že hody upadly. Já jsem byl jen jednou a klidně bych šel znovu.

O: To mě těší, ale k tomu se taky dostaneme. Teď se, prosím, vrátíme k otázce, co ti činilo největší potíže.

Sm3: Hlídat stárku. Jak jsem se otočil, hned byla fuč. Ha ha ha. Ale ne, fakt, teď vážně. Potíže? Rychlá rota nám vyžahla demizón schovanýho vína, ha ha ha. Ne, vážně, fakt ne-

vím. Žádné potíže asi nebyly. Bolely mě nohy, byl jsem nevyspaný, týden po hodech jsem nemluvil, ale sípal, ale to je normální. Ne, žádné potíže nebyly. Potíže je, že nejsou další hody.

O5: Byl jsi v kroji jednou, nebo opakovaně?

Sm3: Jak jsem už říkal, jenom jednou. Šel bych ale zase, kdyby hody byly a kdyby se zase sešla ta stará chasa. Bylo to bezva.

O6: Říká se, že šaty dělají člověka. Cítíš nějaký rozdíl, když si oblékneš kroj?

Pokud ano, v čem je to jiné, co tuto změnu způsobuje?

Sm3: je to něco úplně jiného. Napřed jsem si v tom připadal tak divně, ten opasek přes zadek, v předu plachetku, ale mají to vychytané. Tím myslím kapsičku ve vestě na koštovačku. Holky to mají taky, prý na pláštěnku, ale já jim nevěřím. Na pohárek to mají. Pak jsem si zvykl. Měl jsem strach, abych si to nikde nepokecal, tak už vím, proč se na hodech pije většinou jen bílé....

O7: Udržujete styky mezi chasou i mimo hody? Tobě to tak vyhovuje?

Sm3: ano, potkáváme se. Jsme tady všichni z jednoho místa, to snad ani nejde se nepotkat.

O: Já ale nemyslela náhodné setkání se na ulici nebo v obchodě.

Sm 3: Jo, já taky, asi jsem to řekl blbě, jo, slízáme se.

O: Řekl jsi to dobře, já to blbě pochopila.

O8: Jaká byla reakce tvé rodiny po oznámení tvého členství v chase?

Sm3: Dobrá. I naši byli v kroji, takže mi moc všichni fandili, mamka mě učila tancovat. Ale od stárky jsem se teda nechal učit raději. Ha ha ha

O9: Jaká byla reakce tvých vrstevníků?

Sm3: Jednoznačně dobrá. Byl jsem za hrdinu, hlavně u těch, kteří neumějí, nebo se bojí tancovat. Ale je to jednoduchý, chce se to jen nebát.

O10: Domníváš se, že chasa svým působením pozitivně ovlivňuje vztah k folkloru i ostatních obyvatel?

Sm3: No já myslím, že ano. Protože kromě hodů si tady lidi folkloru moc neužijí. A na odpolední zahrávky přijdou i ti nejstarší, kteří si už neužijí vůbec ničeho. To je jediná



příležitost za celý rok, kdy si můžou spolu s vnukem nebo vnučku zatancovat. Je to škoda, že hody už skončily. Ale třeba se vymění starosta a hody zase budou.

O11: Co bys doporučil na posílení prestiže hodů a zachování tradic?

Sm3: Aby město spravedlivě rozdělilo jak finance, tak svou pozornost mezi všechny akce, které se v Pohořelicích dělají.

O12: Jak vnímáš spolupráci chasy s úředníky města Pohořelice?

Sm3: Když hody byly, tak jsme si všechno dělali my kluci sami. Holky dělali růže, výzdobu a tak, my chystali lavice, podium, ale i s tím nám holky pomáhaly. Byli jsme fakt sehraný tým. Pak hody skončily. Nevíme proč. Všude po rodině a kamoších jsem rozhlásil, že jdu do kroje zase, a pak z toho sešlo. Mrzelo mě to.

O12: A co příští rok? Myslíš, že to byla jen nějaká přestávka a příští rok hody budou?

Sm3: Kohouti jsou malí páni, to Jitřenka řídí kokrhání.

O13: Zaznamenal jsi akci Slavnosti města Pohořelice? Pokud ano, jaký je tvůj subjektivní názor na tuto celovíkendovou akci?

Sm3: Jo, chodíme tam. Letos tam byl Tomáš Klus, do něho je zblázněná moje holka, já ho nějak nemusím. Domluvíme se s partou a jdeme tam hromadně. Jako divák, ne už jako vystupující.

O14: Vrať se, prosím, do doby, kdy jsi zvažoval své členství v chase. Kdybys věděl, co všechno tě čeká, kladné i záporné, kdybys měl tehdy své dnešní zkušenosti, jak se domníváš, že by ses byl tehdy rozhodl?

Sm3: Určitě bych šel znovu. Kdyby hody byly, tak neváhám ani vteřinu.

O15: Umíš definovat svůj osobní vztah k folkloru? Jak bys jej vyjádřil?

Sm3: Já myslím, že dobrý.

O: Moc Ti děkuji, ještě poprosím o Tvůj věk a zda jsi student, či již pracuješ.

Sm3: Je mi 20, bohužel už pracující.